

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จังหวัดปัตตานี เป็นหนึ่งในกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชากรโดยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม ดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาของตนอย่างเคร่งครัด นอกจากนั้นเป็น ประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอื่น ๆ ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวจังหวัดปัตตานีมีความ หลากหลายแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความคิดความเชื่อทางศาสนาแต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่าง กลมกลืน ปัญหาความรุนแรงและความไม่สงบในพื้นที่เป็นปัญหาที่หยั่งรากฝังลึกและเรื้อรัง สร้างความยากลำบากแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการแก้ไขเยียวยา อันเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องทาง ความคิดของบุคคลกลุ่มหนึ่ง รวมถึงกลุ่มแอบแฝงเพื่อหวังผลประโยชน์ จนเกิดพฤติกรรมที่ แสดงถึงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่รัฐ มีผลต่อประชาชนในพื้นที่ไม่ว่าจะนับถือศาสนา ใดก็ตาม การทำร้ายประชาชน การวางระเบิดสถานที่ราชการและสถานที่สำคัญ การลอบยิง เจ้าหน้าที่ตำรวจ การจับครุเรียกค่าไถ่ และการข่มขู่เพื่อเรียกค่าคุ้มครอง ทำให้ความถี่ในการเข้า ร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชนมีน้อยลง ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และอื่น ๆ มีความห่างเหินมากขึ้น

การขัดแย้งทางความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมการก่อเหตุความรุนแรง เป็น ปัญหาที่ลุกลามทั่วพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเริ่มจากความขัดแย้งของกลุ่มบุคคลต่อ เจ้าหน้าที่รัฐ และระหว่างประชาชนกับประชาชน ระดับความรุนแรงของความขัดแย้งขึ้นอยู่กับ ระดับความสัมพันธ์ของประชาชน คือ มีความผูกพัน เข้าใจในวิถีชีวิตของกันและกัน และสามารถ ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกิดความขัดแย้ง อันเป็นผลมาจากปัจจัยภายนอก ลุกลาม มากขึ้น ความผูกพันอันเปรียบเสมือนสายใยที่คอยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกัน มีผลให้ความ ขัดแย้งยากที่จะบั่นทอนลงได้

ความเป็นมาของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์

โคกโพธิ์เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปัตตานี มีลักษณะพิเศษ คือมีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นระหว่างประชากรทั้งสองศาสนา การจัดกิจกรรมทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของศาสนาใดก็ตามผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ สามารถเข้าร่วมกันได้อย่างกลมกลืน และไม่มีพฤติกรรมที่ขัดต่อหลักศาสนาแต่อย่างใด เช่น การจัดงานแต่งงานของพุทธศาสนิกชน ชาวมุสลิมในพื้นที่สามารถเข้าร่วมงานดังกล่าวได้ โดยทางเจ้าภาพได้จัดเตรียมสถานที่ อาหาร และเครื่องดื่มที่ถูกต้องหลักศาสนาอิสลามไว้ให้ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์นายอมร ชูศรี (2545)

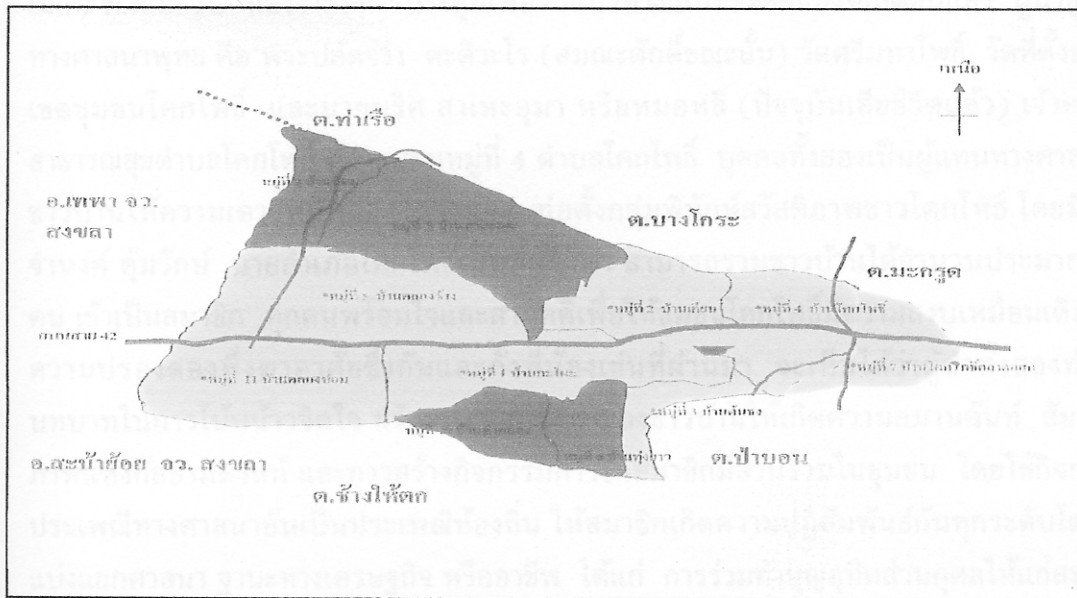
กรรมการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ แต่เมื่อสถานการณ์ในช่วงปี พ.ศ.2518 ความรุนแรงอันเนื่องมาจากความขัดแย้งของกลุ่มที่แอบอ้างชื่อกลุ่มมุสลิมและขบวนการก่อการร้ายจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ความสัมพันธ์ของชาวบ้านในอำเภอโคกโพธิ์เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะชาวไทยพุทธมีปฏิกริยาและแสดงความหึงหวงต่อชาวมุสลิมอย่างเห็นได้ชัด เช่น การไม่ซื้อสินค้าของชาวมุสลิม การปล่อยสุนัขให้เข้าไปบริเวณของชาวมุสลิม การร่วมกิจกรรมทางสังคมระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิมเริ่มลดน้อยลง ทำให้ นายจ่านงค์ คุ้มรักษ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายอำเภอโคกโพธิ์ขณะนั้น ได้ทราบปัญหาความขัดแย้งในชุมชนที่ตนเองปกครองและรับผิดชอบ จึงได้เรียกประชุมแกนนำชาวบ้านชุมชนโคกโพธิ์ ตำบลโคกโพธิ์ หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 7 ซึ่งประกอบด้วย พระสงฆ์ โต๊ะอิหม่าม ข้าราชการ ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้า ประชาชนทั่วไป เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยที่ประชุมได้มีข้อสรุป คือ การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ในชุมชนระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เช่น การทำบุญอุทิศตามประเพณีทางศาสนาแก่ผู้เสียชีวิต การช่วยเหลือเมื่อประสบความเดือดร้อนจากอุบัติเหตุได้รับบาดเจ็บไม่เงินรักษาพยาบาล และเหตุจากภัยพิบัติธรรมชาติ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ จึงถือกำเนิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะของชุมชน ช่วยเหลือและสนับสนุนการเงินในการจัดงานศพของสมาชิก และเป็นแบบอย่างของสังคม

ภาพประกอบ 3 แผนที่อำเภอโคกโพธิ์

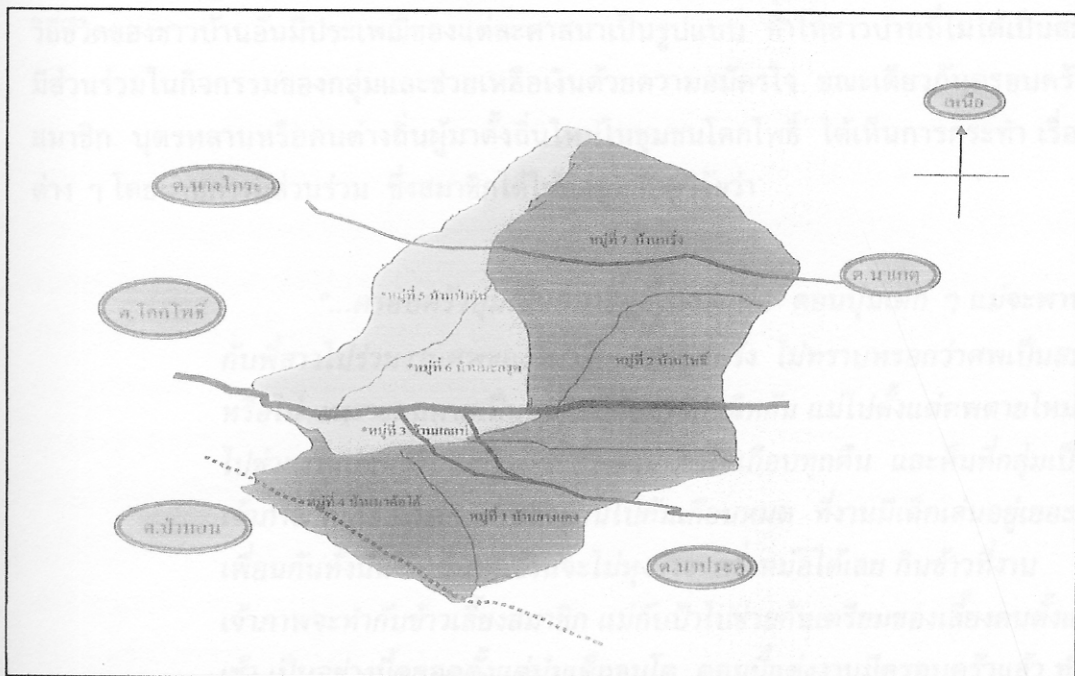
หมายเหตุ พื้นที่สีเหลืองแสดงเขตที่อยู่อาศัยของสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อมโคกโพธิ์ ตำบลโคกโพธิ์และตำบลมะกรูด

ภาพประกอบ 4 แผนที่ตำบลโคกโพธิ์

หมายเหตุ พื้นที่สีเหลืองแสดงเขตที่อยู่ของสมาชิก หมู่ที่ 1,2,3,4,5,7,11 ตำบลโคกโพธิ์

ภาพประกอบ 5 แผนที่ตำบลมะกรูด

หมายเหตุ พื้นที่สีเหลืองแสดงเขตที่อยู่ของสมาชิก หมู่ที่ 3,6,5 ตำบลมะกรูด

1. ปัจจัยที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์

จากการศึกษาพบว่าในช่วงแรกของการก่อตั้งกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ เมื่อปี พ.ศ.2518 หลังจากมีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว ผู้นำชุมชนทางศาสนาพุทธ คือ พระปลัดจ่าง ตะติะโร (สมณะศักดิ์ขณะนั้น) วัดศรีมหาโพธิ์ วัดที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนโคโคโพธิ์ และนายนิริศ สาเหอะมา หรือหมอลี (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลโคโคโพธิ์ ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 4 ตำบลโคโคโพธิ์ บุคคลทั้งสองเป็นผู้แทนทางศาสนาที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ได้รวมกลุ่มก่อตั้งกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ โดยมีนายจ่ารงค์ คุ่มรักษ์ นายอำเภอโคโคโพธิ์เป็นที่ปรึกษา สามารถรวมชาวบ้านได้จำนวนประมาณ 80 คน เข้าเป็นสมาชิก ทุกคนพร้อมใจและสามัคคีเพื่อให้ชุมชนโคโคโพธิ์มีความสงบเหมือนเดิมเกิดความปรองดองพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและตั้งพี่น้องเช่นที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าผู้นำทั้งสองท่านมีบทบาทในการโน้มน้าวจิตใจ สร้างกระแสศรัทธาของชาวบ้านให้เกิดความสามัคคี สัมพันธภาพแห่งกัลยามิตรแท้ และการสร้างกิจกรรมการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในชุมชน โดยใช้กิจกรรมประเพณีทางศาสนาอันเป็นประเพณีท้องถิ่น ให้สมาชิกเกิดความปฏิสัมพันธ์กันทุกระดับโดยไม่แบ่งแยกศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ หรืออาชีพ ได้แก่ การร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่สมาชิกหรือครอบครัวของสมาชิกที่เสียชีวิต โดยมีเงินทำบุญช่วยเหลือเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดพิธีกรรมทางศาสนา และการช่วยเหลือเงินปลอบขวัญและการเยี่ยมสมาชิกที่บาดเจ็บหรือเจ็บป่วย เริ่มต้นจากการเก็บเงินช่วยเหลือขั้นต่าคณะละ 10 บาทต่อหนึ่งกิจกรรม

รูปแบบกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ ได้ดำเนินตามวิถีชีวิตของชาวบ้านอันมีประเพณีของแต่ละศาสนาเป็นรูปแบบ ทำให้ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มและช่วยเหลือเงินด้วยความสมัครใจ ขณะเดียวกันครอบครัวของสมาชิก บุตรหลานหรือคนต่างถิ่นผู้มาตั้งถิ่นใหม่ในชุมชนโคโคโพธิ์ ได้เห็นการกระทำ เรื่องราวต่าง ๆ โดยผ่านการมีส่วนร่วม ซึ่งสมาชิกได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า

“...ครอบครัวนุ้มเป็นสมาชิกตั้งแต่รุ่นพ่อ ตอนนุ้มเด็ก ๆ แม่จะพานุ้มกับพี่สาวไปร่วมงานศพของสมาชิกเกือบทุกครั้ง ไม่ทราบหรือกว่าศพเป็นสมาชิกหรือไม่ เพราะคนตายเป็นคนในชุมชนรู้จักสนิทกัน แม่ไปตั้งแต่ศพตายใหม่ ๆ ไปช่วยงานก่อน ทำกับข้าวบ้าง ล้างจานบ้างไปเกือบทุกคืน และคืนที่กลุ่มเป็นเจ้าภาพ คนเยอะมาก คนแถวบ้านไปกันเกือบหมด ที่งานมีเด็กเล่นอยู่เยอะเพื่อนกันทั้งนั้น วันนั้นทุกบ้านจะไม่หุงข้าว ครัวหม้อได้เลย กินข้าวที่งาน เจ้าภาพจะทำกับข้าวเลี้ยงสมาชิก แม่กับป้าไปช่วยกันเตรียมของเลี้ยงคนตั้งแต่เช้า เป็นอย่างนี้ตลอดตั้งแต่บุนุ้มเด็กจนโต ตอนนี้อย่างงานมีครอบครัวแล้ว ทำให้เรารู้สึกเป็นหนึ่งในสมาชิก พอกลุ่มจัดประชุมเพื่อเปิดรับสมัครสมาชิก นุ้มก็สมัคร ตอนนี้เป็นคณะกรรมการแทนพ่อด้วย...” (มะลิวัลย์ พลสวัสดิ์, 2546)

“...ลุงเป็นคนอิสลาม มารับราชการเป็นตำรวจ ตั้งแต่ปี 2497 จนเป็น
 เขยคนโคกโพธิ์ ตอนแรกไม่รู้หรอกว่าบ้านนี้เมืองนี้เป็นอย่างไร (โคกโพธิ์) รู้
 อย่างเดียวว่าโจรเยอะ อิสลามเยอะ คิดว่าอยู่ 2-3 ปี แล้วค่อยย้ายกลับบ้าน แต่
 อยู่ไปนาน ๆ เข้ารู้เลยว่าอิสลามกับพุทธอยู่ด้วยกันด้วยดี มีอะไรก็แบ่งปันกัน
 ไปมาหาสู่กัน แต่พอมีเรื่องต่อนั้น ทำให้เราคิดว่าอยู่เฉย ๆ ไม่ได้แล้ว กลัว
 แดกความสามัคคีกัน ชาวบ้านจึงไปปรึกษากับนายอำเภอว่าจะทำอย่างไรดี จน
 ท้ายสุดทุกคนสรุปว่าควรจะต้องจัดตั้งกลุ่มของเราเองเพื่อกระชับความสัมพันธ์
 ให้คงอยู่...” (บุญมา พลเยี่ยม, 2546)

“...ผมเป็นสมาชิกตั้งแต่ปี 2518 แรก ๆ มีผม หมอหลี และ
 ชาวบ้านมุสลิม ประมาณ 10 คน ที่เข้าเป็นสมาชิก ชุมชนเราเวลาทำอะไร ๆ ไม่
 ถือหรอกว่าใครพุทธใครอิสลาม ทำด้วยกันตลอด เหมือนพี่น้องกัน วันรายอ ผม
 ยังข้าวต้ม (ข้าวต้มสามเหลี่ยม) ไปให้ที่วัดเลย...” (สาและ ดือราแม, 2546)

ผู้วิจัยพบว่าการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคก
 โพธิ์ในระยะแรก เกิดจากความรู้สึกต้องการความเป็นหนึ่งเดียวกันในชุมชน ความต้องการความ
 ประองตองโดยไม่แบ่งศาสนา การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคนในชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและลบ
 ภาพความขัดแย้ง สร้างกระแสแห่งสันติสุขในชุมชน โดยมีได้หวังเงินช่วยเหลือ หรือมิได้มี
 ข้อกำหนดของการศึกษา ฐานะ หรืออาชีพของสมาชิกแต่อย่างใด

ลักษณะความเป็นเครือญาติ ความใกล้ชิดสนิทสนมของคนในชุมชน ทำให้การ
 ร่วมกิจกรรมทางสังคมและทางศาสนามีความถี่ขึ้น จากจำนวนสมาชิก 80 คน เพิ่มขึ้นเป็น 150
 คน และ 200 คน ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านในตำบลโคกโพธิ์หมู่ที่ 1,2,3,5,11 และตำบล
 มะกรูด หมู่ที่ 3,5,6 ซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงกับชุมชนโคกโพธิ์ ได้เข้าร่วมเป็นกิจกรรมของกลุ่ม
 พิตักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์บ่อยครั้ง เช่น การร่วมงานทำบุญอุทิศให้แก่ผู้เสียชีวิต หรือประเพณี
 กินน้ำชาของศาสนาอิสลาม เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกไปร่วมกิจกรรมอย่างไม่เป็น
 ทางการ และร่วมช่วยเหลือเงินในนามของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ส่งผลให้เงิน
 ช่วยเหลือสมาชิกมีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ จาก 2,000 บาท เป็น 5,000 บาท – 10,000 บาท
 ทำให้ต้องจัดการประชุมคณะกรรมการ เพื่อกำหนดเงื่อนไขการเป็นสมาชิก คุณสมบัติ ข้อกำหนด
 ต่าง ๆ และผลประโยชน์ของสมาชิก จากการสัมภาษณ์นายชาติ ชีวะศาสน์ (2546) ประธานกลุ่ม
 พิตักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ กล่าวว่า

“...หลังจากตั้งกลุ่มได้ไม่นาน ชาวบ้านมาช่วยงานของกลุ่มและช่วยเหลือเงินทำบุญให้สมาชิกที่เสียชีวิต ในนามกลุ่มมากขึ้น เงินจำนวนมากอาจทำให้ชาวบ้านหวังผลประโยชน์ในรูปตัวเงินมากกว่าการสร้างความสัมพันธ์สามัคคีในชุมชน...”

ดังนั้นกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ จึงได้จัดการประชุมเพื่อกำหนดคุณสมบัติหลักเกณฑ์และข้อกำหนดต่าง ๆ ดังนี้ (ข้อบังคับและรายชื่อสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์, 2544)

1.1 คุณสมบัติของสมาชิก

- 1) ต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และมีบัตรประชาชน
- 2) มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลโคกโพธิ์หมู่ที่ 1,2,3,4,5,7,11 และตำบลมะกรูด หมู่ที่ 3,5,6
- 3) มีอายุตั้งแต่ 25 ปี หรือมีคู่สมรส และอายุไม่เกิน 50 ปี ในวันสมัครเป็นสมาชิก
- 4) สมาชิกต้องศึกษาและทำความเข้าใจ ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มให้เข้าใจชัดเจนก่อนสมัครเป็นสมาชิก เพื่อมิให้เกิดปัญหาขึ้นภายหลัง

1.2 การรับสมาชิกใหม่

- 1) เปิดรับสมาชิกใหม่ตั้งแต่วันที่ 1-31 มกราคม ของทุกปี
- 2) สมาชิกจะได้รับผลประโยชน์จากกลุ่ม เมื่อเป็นสมาชิกมาแล้ว 90 วันนับตั้งแต่วันที่สมัครเป็นต้นไป
- 3) เงินทำบุญรายศพล ไม่น้อยกว่าศพละ 40 บาท
- 4) ผู้สมัครต้องมาสมัครด้วยตนเอง เสียค่าสมัครรายละ 5 บาท
- 5) ผู้สมัครใหม่จะต้องชำระเงินรายศพลตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์เป็นต้นไป
- 6) ในกรณีที่บุตรเข้ามาสมัครแทนสมาชิกเก่า ซึ่งเป็นบิดาหรือมารดาให้กระทำได้ แต่ต้องมีคุณสมบัติของสมาชิกตามที่กำหนดทุกประการ และทางกลุ่มถือเสมือนว่าท่านเป็นสมาชิกเข้าใหม่และไม่มีสิทธิ์รับผลประโยชน์ จากกลุ่มในกรณีถึงแก่กรรม 90 วัน ทั้งนี้ต้องผ่านความเห็นชอบ อนุมัติของประธานกรรมการหรือรองประธาน หัวหน้ากลุ่มหมู่บ้านหรือรองหัวหน้ากลุ่มหมู่บ้าน และเลขานุการหรือผู้ช่วยเลขานุการ

1.3 การพ้นจากการเป็นสมาชิก

- 1) ลาออก ถึงแก่กรรม
- 2) ให้ออกเนื่องจากขาดคุณสมบัติ ปฏิบัติผิดระเบียบและข้อบังคับ
- 3) ขาดการชำระเงินติดต่อกัน 2 ครั้ง แจ้งเตือนให้ชำระในครั้งที่ 3 แต่ยังไม่ไปชำระ
- 4) การลาออกจากการเป็นสมาชิกตามข้อ 1 กรรมการพิจารณาปีละ 1 ครั้ง ภายใน

วันที่ 1-31 มกราคมของทุกปี

5) ผู้พิจารณาคือประธานกรรมการหรือรองประธาน หัวหน้ากลุ่มหมู่บ้านหรือรองหัวหน้า กลุ่มหมู่บ้าน และเลขานุการหรือผู้ช่วยเลขานุการ

1.4 การเปลี่ยนตัวสมาชิก

1) ในกรณีที่บุตรเข้ามาเป็นสมาชิกแทนสมาชิกเก่าซึ่งเป็นบิดาหรือมารดาให้กระทำได้ แต่ต้องมีคุณสมบัติของการเป็นสมาชิก และทางกลุ่มถือเสมือนหนึ่งว่าท่านเป็นสมาชิกที่เข้าใหม่ เมื่อถึงแก่กรรมลงจะได้รับผลประโยชน์ ต่อเมื่อเป็นสมาชิกมาแล้วเกิน 90 วัน นับตั้งแต่วันสมัครเป็นสมาชิก

2) กรณีที่บุตรมาเข้าเป็นสมาชิกแทนบิดาหรือมารดา เมื่อบิดาหรือมารดาถึงแก่กรรมลงภายใน 90 วัน มีสิทธิรับผลประโยชน์ของกลุ่มตามข้อบังคับทุกประการ

1.5 สิทธิรับและผลประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่ม

สมาชิกมีสิทธิรับเงินผลประโยชน์จากกลุ่มในกรณี

- 1) สามภรรยา ปัจจุบันของสมาชิกถึงแก่กรรม
- 2) บุตรของสมาชิกที่ยังไม่มีครอบครัว และมีอายุไม่เกิน 35 ปี
- 3) บิดามารดาของสมาชิกถึงแก่กรรม
- 4) บิดามารดาของคู่สมรสถึงแก่กรรม

คุณสมบัติหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของการเป็นสมาชิกทำให้ชาวบ้านยอมรับข้อตกลงและเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ซึ่งมีชาวบ้านสมัครเป็นสมาชิกจำนวน 400 คน จากครอบครัวละ 1-2 คน ซึ่งอยู่ในพื้นที่ในตำบลโคกโพธิ์ จำนวน 7 หมู่บ้าน และตำบลมะกรูด 3 หมู่บ้าน รวมเป็น 10 หมู่บ้าน มีสมาชิกที่นับถือศาสนาพุทธ 375 คน และศาสนาอิสลาม 25 คน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์สมาชิกใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้สมัครเป็นสมาชิก ดังนี้

“...บ้านป่าเป็นสมาชิก 2 คน มีป่ากับลูกสาวที่แต่งงานแล้ว แต่อยู่บ้านเดียวกันนี้แหละ เวลาทำบุญกลุ่ม เสียเงิน 2 คน 80 บาท แต่ป่าให้ 100 บาท ถือว่าช่วย ๆ กัน เราช่วยงานเขา เขาช่วยงานเรา...” (ยุพิน ลิ้มสุวรรณ, 2546)

“...พี่กับแม่เป็นสมาชิก 2 คน สมมุติว่าแม่เป็นอะไรขึ้น แม่ได้คนเดียว แต่พี่ไม่ได้เพราะแต่งงานแล้ว แต่เงินไม่ทำอะไรหรอก เพราะปกติไม่ทำงานใคร พี่กับแม่ก็ไปร่วมงานและทำบุญประจำอยู่แล้ว ได้เจอคนรู้จักพูดคุยถึงสาระทุกข์สุขตามเรื่องราว...” (สุจินต์ หมักทอง, 2546)

“...พี่มีรายได้น้อย หาเข้ากินค่า และพ่อพี่ก็แก่มากแล้ว ถ้าพ่อพี่เป็นอะไร ขึ้นมา (เสียชีวิต) อย่างน้อยก็มีเงินทำศพ ไม่ต้องไปกู้เงินเค้ามา เพราะเดี๋ยวนี้ อะไร ๆ ก็แพง...” (นฤมล แวนแก้ว, 2546)

“...ตอนแม่ยายของพี่สาวน้ำตายได้เงินช่วยเหลือตั้งเยอะ ได้ไปเสียค่า โบนัสค่านี้ แบ่งเบาค่าใช้จ่ายในงานได้เยอะ น้ำเลยสมัครเข้ากลุ่มด้วย เพราะเรา ไม่รู้หรือกว่าคนเราจะตายเมื่อไหน กันไว้ดีกว่าแก้...” (โสภณ โสภณภราดรอน, 2546)

ตาราง 2 จำนวนสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ พ.ศ.2544

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	จำนวนสมาชิก (คน)
1	บ้านกะโผะ	โคกโพธิ์	47
2	บ้านเคียน	โคกโพธิ์	23
3	บ้านตันธง	โคกโพธิ์	46
4	บ้านโคกโพธิ์	โคกโพธิ์	64
5	บ้านคลองช้าง	โคกโพธิ์	39
7	บ้านตลาดออก	โคกโพธิ์	63
11	บ้านคลองปอม	โคกโพธิ์	34
3	บ้านแลแป	มะกรูด	25
5	บ้านปากกัน	มะกรูด	27
6	บ้านมะกรูด	มะกรูด	32
รวม	10	2	400

ที่มา : ข้อบังคับและรายชื่อสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ปี 2544

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ มี 2 มิติ และมีปัจจัยที่ต่างกันดังนี้

1) มิติทางสังคม ในระยะแรก ปี พ.ศ.2518 การรวมตัวของชาวบ้านเกิดจากความรู้สึกต้องการความต้องการความปรองดองโดยไม่แบ่งศาสนา ความเป็นหนึ่งเดียวกันของสมาชิกในชุมชน การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนในชุมชน และลบภาพความขัดแย้งระหว่างบุคคล

ที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม เพื่อสร้างกระแสแห่งสันติสุขในชุมชน ใช้การสะสมของทุนทางสังคมเดิมของชุมชน คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างกันในชุมชน เป็นเครื่องมือโดยมีประเพณีทางศาสนาเป็นกิจกรรมทางสังคมให้ชาวบ้านเกิดการมีส่วนร่วมและสร้างบุญกุศล โดยมีได้หวังเงินช่วยเหลือ หรือมิได้มีข้อกำหนดของเขตที่อยู่ อายุ การศึกษา ฐานะ หรืออาชีพของสมาชิก แต่อย่างไร

2) มิติทางเศรษฐกิจ เมื่อกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ก่อตั้งได้ระยะหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านในชุมชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มมากขึ้น เนื่องจากการร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชนซึ่งประเพณีทางศาสนา เช่น ประเพณีงานศพ ทำให้เห็นภาพแห่งความกลมเกลียวที่มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือคนในชุมชนเดียวกัน และขณะเดียวกันผลประโยชน์ทางการเงินเป็นสิ่งที่ชาวบ้านบางคนให้ความสำคัญอย่างหนึ่ง เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจรายได้ของชาวบ้านในชุมชน มีความเลื่อมล้ำในเรื่องอาชีพและรายได้ จึงเสมือนว่าการช่วยเหลือของกลุ่มในรูปเงินช่วยเหลือเป็นสวัสดิการที่ชาวบ้านต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ เนื่องจากภาครัฐไม่สามารถช่วยเหลือสวัสดิการในรูปแบบนี้ได้

2. การบริหารจัดการของคณะกรรมการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์

สำหรับการบริหารจัดการของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์นั้น ในระยะแรกยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จะขึ้นอยู่กับคำสั่งของพระปลัดจ่าง เช่น เมื่อมีสมาชิกหรือครอบครัวสมาชิกเสียชีวิต พระปลัดจ่างจะสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นสมาชิกไปติดต่อกับเจ้าภาพศพเพื่อกำหนดวันทำบุญให้แก่สมาชิก โดยมีสมาชิกผู้ชาย 2 คน ทำหน้าที่เก็บเงินช่วยเหลือ และสมาชิกผู้หญิง 2 คน แจ่งวันทำบุญ สำหรับหน้าที่นั้นขึ้นอยู่กับใครว่างหรือไม่ว่าง เพราะความไว้นื้อเชื่อใจกัน จึงไม่มีการกำหนดหน้าที่ตายตัวหรือระบุเป็นลายลักษณ์อักษร

“...ตั้งกลุ่มใหม่ ๆ ยังไม่มีกรรมการทุกคนช่วยกันหมด มีหลวงจ่างกับหมอหลีเป็นหัวเรือให้เรา คนที่ช่วยงานในกลุ่มคอยทำโน้นทำนี่ เป็นคนที่มีบทบาทในชุมชน อย่าง น้าอ้น แกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ทำทุกอย่างเลยตั้งแต่ขับรถไปทุกศพ (บรรทุก) ที่โรงพยาบาล จนเก็บเงินสมาชิกกลุ่ม...” (ธีระ พินิจกิจ, 2546)

ต่อมาเมื่อมีชาวบ้านร่วมกิจกรรมของกลุ่มมากขึ้น ระบบการเก็บเงินช่วยเหลือสมาชิก หรือการแจ่งช่าวกำหนดวันทำพิธีศพตามประเพณี มีความยากลำบากมาก อาทิ สมาชิกบางคนไม่ช่วยเหลือเงินทำบุญแก่สมาชิกที่เสียชีวิตติดต่อกัน 2 ครั้ง หรือสมาชิกที่แจ่งช่าวมีคนเดียว ทำให้ไม่ทันทวงที ซึ่งสมาชิกได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า

“... ไม่รู้หรอกว่าคืนวันที่กลุ่มเป็นเจ้าภาพจะมีคนมาแค่ไหน ที่ผ่านมามีงานคนอื่นเห็นมาน้อยบ้างเยอะบ้าง อาหารเลี้ยงไม่พอ แต่บางงานอาหารก็เหลือเยอะ บางครั้งการแจ้งข่าวงานกลุ่มให้สมาชิกก็ไม่ถึง...” (ผ่อง นนทิกาล, 2546)

“...ตอนแรกเรามีกัน 80 คน ช่วยกันทุกอย่าง แต่พอคนเยอะเงินเยอะ เริ่มจะมีปัญหา แจ้งข่าววันงานไม่ทันบ้าง เก็บเงินไม่ครบบ้าง บางคนมาบ้างไม่มาบ้าง เข้าใจนะว่าไม่ว่าง แต่ก็ควรฝากเงินมากับเพื่อน เพื่อแสดงน้ำใจ บางครั้งผมขุดเงินไปก่อนแล้วไปตามเก็บที่หลัง...” (เพียร ทิพย์มณี, 2546)

“...เมื่อก่อนเราไม่มีกฎเกณฑ์ ระเบียบกลุ่มที่ชัดเจน ไม่ได้ระบุว่ามีใครเป็นกรรมการด้านไหน แต่ทุกคนจะรู้โดยอัตโนมัติว่า เราต้องทำอะไรบ้าง มีหน้าที่ช่วยเหลือชุมชนอย่างไร เพราะเป็นเรื่องที่ทำกันมานานแล้ว แต่มานั่งคิดดูการทำงานของเรามา น่าจะมีคณะกรรมการบริหารเหมือนกับกลุ่มอื่นบ้างนะ...” (ชาลี ชีวะสาธน์, 2546)

ปัญหาดังกล่าวทำให้แกนนำกลุ่มจัดประชุม โดยสมาชิกมีความเห็นให้จัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อกำหนดตัวบุคคล ทำหน้าที่ในด้านต่าง ๆ

ดังนั้นการประชุมชาวบ้านที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิกครั้งแรก มีชาวบ้านในเขตตำบลโคกโพธิ์หมู่ที่ 1,2,3,4,5,7,11 และตำบลมะกรูด หมู่ที่ 3,5,6 ประมาณ 500 คน เข้าร่วมประชุม โดยมีหมอลี ทำหน้าที่ดำเนินการประชุม ได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการประชุมในครั้งนี้ เพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่ม การรับสมัครสมาชิก การเลือกประธานและคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งปรากฏว่าทุกคนได้เลือกนายชาลี ชีวะสาธน์ บุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือไว้วางใจ เป็นประธานกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ พร้อมกับคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ จำนวน 40 คน ซึ่งมาเป็นสมาชิกจากหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ ดังนี้ (ข้อบังคับและรายชื่อสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์, 2544)

2.1 คณะกรรมการดำเนินงาน

คณะกรรมการดำเนินงาน มีจำนวน 40 คน ประกอบด้วย

- 1) ประธานกรรมการ นายชาลี ชีวะสาธน์ มีหน้าที่บริหารและจัดการให้กิจการของกลุ่มดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม
- 2) รองประธานกรรมการ จำนวน 2 คน มีหน้าที่ช่วยเหลืองานของประธาน ทำหน้าที่แทน เมื่อประธานมอบหมาย

3) เทรย์ญญิก จำนวน 3 คน มีหน้าที่ ดังนี้

- บริหารจัดการ การเงินของกลุ่ม
- ทำบัญชีรับ-จ่ายเงินและเบิกถอนเงินจากธนาคาร
- รับเงินรายได้ของกลุ่ม
- รับเงินยืมจากประธาน ฯ มอบให้แก่สมาชิกที่ประสงค์จะยืม (เงินส่วนตัว)
- รับเงินตามข้อ 4 จ่ายคืนให้ประธาน ฯ
- ให้เทรย์ญญิกมีอำนาจถือเงินสดไว้สำรองจ่ายจำนวน 3,000 บาท เพื่อทดรองจ่ายแทนสมาชิกที่ไม่มาร่วมทำในคืนกลุ่มเป็นเจ้าภาพ
- รับเงินค่างชำระรายศฟจากเจ้าหน้าที่
- สรุปรการรับ-จ่าย และเงินคงเหลือรายงานต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี
- เงินของกลุ่มเก็บรักษาอยู่ที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (สาขาโคกโพธิ์)

4) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ จำนวน 3 คน มีหน้าที่

- ติดต่อประสานงานและประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่ม
- สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกและระหว่างสมาชิกด้วยกัน

- ประกาศยอดเงิน เชิญประธานมอบเงินให้เจ้าภาพ

5) ฝ่ายทะเบียน จำนวน 7 คน มีหน้าที่ ดังนี้

- ทำทะเบียนรายชื่อสมาชิก ให้เป็นปัจจุบัน
- รับสมาชิกใหม่ สมาชิกลาออก สมาชิกที่เสียชีวิต และทำทะเบียนรายปี

6) ฝ่ายปฏิคม จำนวน 1 คน มีหน้าที่

- ต้อนรับและอำนวยความสะดวก
- ต้อนรับสมาชิกและผู้มาเยี่ยมเยียน
- บริการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

7) กรรมการรับเงินจากสมาชิกในวันทำบุญกลุ่มเป็นเจ้าภาพ 15 คน มีหน้าที่ ดังนี้

- รับเงินจากสมาชิกตามกลุ่มบ้าน
- รับเงินค่างชำระรายศฟที่ผ่านมา
- ส่งเงินค่างชำระให้ฝ่ายเทรย์ญญิก
- มอบเงินที่เก็บจากสมาชิกทั้งหมดให้แก่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ดำเนินการ

8) กรรมการฝ่ายสวัสดิการและยานพาหนะ จำนวน 1 คน มีหน้าที่

- เบิกจ่ายเงินค่าเหมารถตามที่ตกลงจากฝ่ายเทรย์ญญิก
- กรณีไปต่างจังหวัดให้หักจากยอดทำบุญของกลุ่มจำนวนหนึ่ง ส่วนที่เหลือให้เก็บจากสมาชิกที่เดินทางไปร่วมในงานศฟ

หน้าที

- จัดหายานพาหนะ รับส่ง สมาชิกไปร่วมงานกลุ่ม

9) กรรมการและเลขานุการ จำนวน 1 คน และผู้ช่วยเลขานุการ จำนวน 1 คน มีหน้าที่

- จัดทำแบบฟอร์ม ใบสมัครเป็นสมาชิก
- ปฏิบัติงานที่ประธานมอบหมาย
- บันทึกการประชุม และทำหนังสือเชิญชวนสมาชิกไปร่วมงานศพ
- จัดทำระเบียบวาระการประชุม
- ทำหนังสือแจ้งสมาชิกในกรณีสมาชิกขาดการชำระรายศพติดต่อกัน 2 ศพ

2.2 การประชุมของกลุ่ม

- 1) การประชุมวิสามัญเชิญประชุมได้ตามสมควรแก่กรณี
- 2) การประชุมกรรมการทุกฝ่าย ให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
- 3) การประชุมทุกครั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ซักถามปัญหาข้อข้องใจให้มากที่สุด

และเสนอแนะแนวทางทำงานของกลุ่ม

2.3 เรื่องอื่น ๆ ที่ควรพิจารณา

แนวทางปฏิบัติของสมาชิกในการไปงานศพ สมาชิกที่ไปควรอยู่ร่วมฟังพระสวดพระอิทธิธรรมในฐานะสมาชิกกลุ่ม (เจ้าภาพสวด) ให้เสร็จก่อนเดินทางกลับหรืออยู่ร่วมในการมอบเงินทำบุญให้แก่เจ้าภาพเสร็จสิ้นจะเป็นการดีมาก

จากข้อบังคับ ระเบียบหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนด สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นในด้านการปฏิบัติ และการบริหารของคณะกรรมการ ดังนี้

“...กฎของกลุ่มพวกเรายอมรับนะ เพราะได้สอบถามสมาชิกแล้วว่าจะทำกันอย่างไร เวลาไปงานศพเราก็มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดคุยกัน หมอหลีเป็นคนมีความรู้ แยกไปศึกษากลุ่มอื่นบ้าง แล้วร่างให้เราดูก่อนถึงประชุมอย่างเป็นทางการ ตอนประชุมก็มีนะคนที่ไม่เห็นด้วย หมอหลีแก่ก็รับฟังนะ แล้วเอาไปปรับใหม่...” (มาลี โกมล, 2546)

“...ชาวบ้านเห็นว่าใครมีความรู้ด้านไหน หรือช่วยเหลืออะไรได้ ก็เลือกให้เป็นกรรมการด้านนั้น ชาวบ้านรู้ดีเพราะไว้เนื้อเชื่อใจกันมานาน...” (อมร ชุศรี, 2546)

“...ระบบดัชนีเยอะ ตั้งแต่มีคณะกรรมการระบุเลยว่าใครทำหน้าที่อะไร จะได้ไม่ก้าวก่ายกัน แล้วมีหัวหน้ากลุ่มหมู่บ้านอีก สายงานเราดีการกระจายข่าว งานของกลุ่มได้ดี และเก็บเงินได้ครบถ้วน...” (เจ๊ะสาแล เจ๊ะอูมา, 2546)

“...เวลามีงานกลุ่มหัวหน้าหมู่บ้านจะแจ้งข่าวให้สมาชิกทราบ บางครั้งก็ มีการประชุมและมีกิจกรรมในหมู่บ้าน คณะกรรมการก็ไปร่วมและบ้านกะโฝ๊ะมี สวัสดิการกลุ่มของหมู่บ้านด้วยนะ...” (ประจิม ชาวสังข์, 2546)

ภาพประกอบ 6 กรรมการฝ่ายรับเงินกำลังรับเงินทำบุญจากสมาชิก

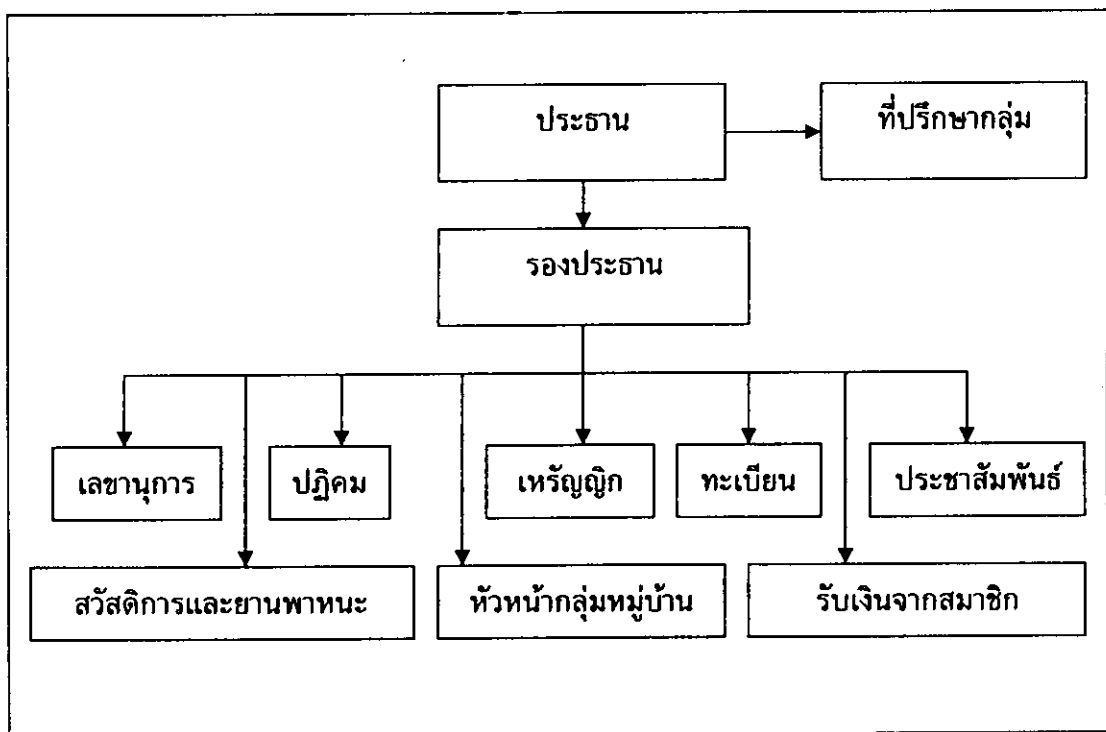

จะเห็นได้ว่ากลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ได้มีการวางกระบวนการสร้างความเข้าใจในทุกระดับให้กับสมาชิก รวมทั้งในระหว่างกรรมการด้วยกันเองในกลุ่ม โดยใช้เวทีพูดคุยทำความเข้าใจถึงประสบการณ์บริหารงานที่ผ่านมา ให้สมาชิกได้พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่ง ขณะเดียวกันการบริหารงานที่ผ่านมา ทำให้กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานระดับชุมชน แต่กระนั้นกระบวนการในการทำความเข้าใจกับสมาชิกยังเป็นเรื่องยากพอสมควร ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการบริหารจัดการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการ ผู้วิจัยพบว่า โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

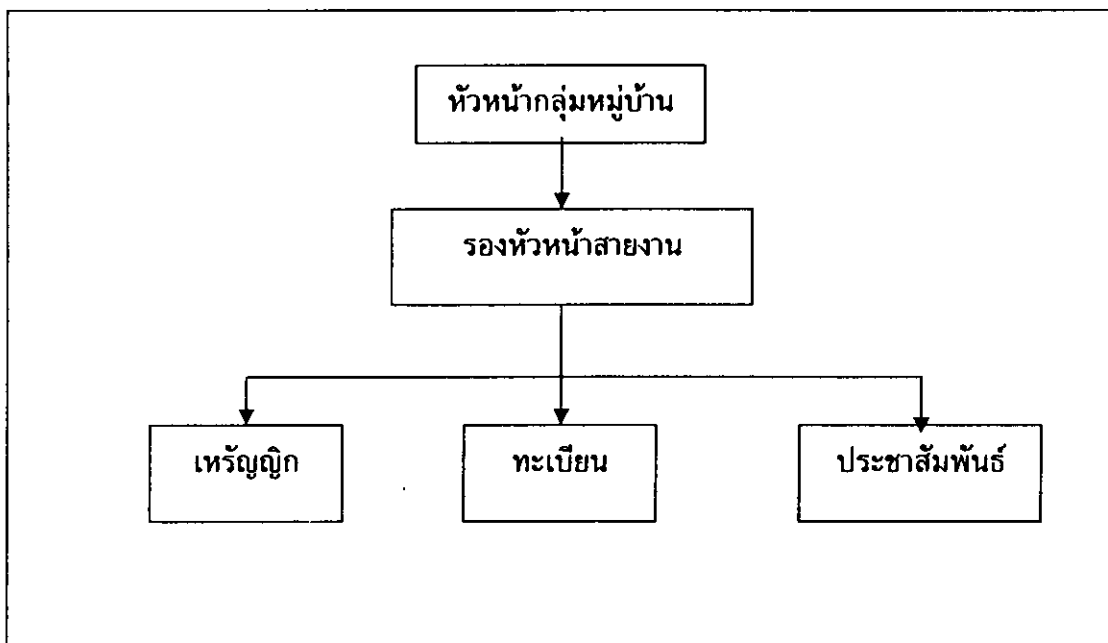
1) การบริหารจัดการระดับตำบล มีคณะกรรมการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ประกอบด้วย คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้แทนหรือหัวหน้ากลุ่มหมู่บ้าน ๆ ละ 1-2 คน ทำหน้าที่บริหาร ประสาน และติดตามผลการดำเนินงานทั้งหมดของโครงการ รายงานและสรุปผลการดำเนินงาน ติดตามผลการดำเนินงาน จัดการประชุมเวทีการเรียนรู้ระหว่างคณะกรรมการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ และสมาชิกระดับหมู่บ้าน

ภาพประกอบ 7 โครงสร้างการบริหารกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ระดับตำบล

2) การบริหารจัดการระดับหมู่บ้าน มีสมาชิกซึ่งเป็นผู้แทนแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 5 คน เป็นคณะกรรมการ มีหน้าที่ประสานงานกับสมาชิกในหมู่บ้านที่ตนรับผิดชอบ รับคำสั่งจากสมาชิกผู้แทนหมู่บ้านซึ่งเป็นหัวหน้าสายงานกลุ่มหมู่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่ง เช่น ฝ่ายทะเบียนจัดทำรายชื่อสมาชิก ฝ่ายประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวเชิญชวนสมาชิกให้เข้ากิจกรรม และฝ่ายรับเงินจากสมาชิก เป็นต้น และจัดประชุมสมาชิกในหมู่บ้านเพื่อรายงานผลการดำเนินงาน และจัดเวทีระดับหมู่บ้านร่วมกับสมาชิกและคณะกรรมการ (ภาพประกอบ 8)

ภาพประกอบ 8 โครงสร้างการบริหารกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพระดับหมู่บ้าน

สำหรับการจัดการด้านการเงินของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ยึดหลักการจัดการตามแนวคิดสวัสดิการแบบสมทบเป็นการให้ชุมชนจัดการ ที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความโปร่งใส เพราะความเป็นพี่เป็นน้องเห็นอกเห็นใจกัน ขณะเดียวกันก็ใช้ระบบการบริหารโดยคณะกรรมการ ซึ่งต้องมีคนรับรู้อย่างน้อย 10 คน จึงไม่ต้องกลัวเงินหาย แม้ว่าสมาชิกจะไม่มีความรู้ ไม่สามารถตรวจสอบบัญชีได้ แต่เมื่ออยู่ในชุมชนสมาชิกสามารถสอดพฤติกรรมได้

ทั้งนี้ การบริหารจัดการได้มีการหมุนเวียนคณะกรรมการ ทำให้เกิดการพัฒนาคณคนใหม่ได้เรียนรู้ และคณะกรรมการรุ่นเก่าสามารถตรวจสอบการบริหารจัดการได้ สำหรับรูปแบบของการได้มาซึ่งคณะกรรมการมีทั้งการลงคะแนนเลือกโดยตรงจากสมาชิก และการคัดเลือกของคณะกรรมการกันเอง โดยคณะกรรมการส่วนมากจะมีวาระในการทำงาน 2 ปีบ้าง 4 ปีบ้าง เช่น กรณีหมู่ที่ 7 ตำบลโคกโพธิ์ ถึงแม้ว่าคณะกรรมการจะอยู่ตลอดไม่มีการเลือกตั้งประจำปี แต่ก็มีบางกลุ่มที่คณะกรรมการทำงานจนเกษียณอายุ (70 ปี) บางกลุ่มแบ่งฝ่ายให้คณะกรรมการอย่างชัดเจน บางกลุ่มช่วยกันทำทุกหน้าที่

โดยสรุป ผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารกิจกรรมของกลุ่มจะมาจากการเห็นชอบของสมาชิก ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญก็คือ ความเสียสละ ซื่อสัตย์ ไวใจได้ มีความเป็นผู้นำ และกระบวนกรในการทำงานโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งการตรวจสอบจะใช้กระบวนการทางสังคมมากกว่าการตรวจสอบทางด้านบัญชี

3. การระดมทุน : การดำรงอยู่ของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์

แม้ว่าการเก็บเงินช่วยเหลือจากสมาชิกให้แก่สมาชิกที่เสียชีวิตในระยะแรก คือ ช่วงปี พ.ศ.2518 จะเก็บเงินขั้นต่ำคนละ 10 บาท ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิการชาวโคโคโพธิ์ แต่ลักษณะดังกล่าวมีพื้นฐานจากความเชื่อทางศาสนาของสมาชิก กล่าวคือ การทำบุญทำทาน ซึ่งเป็นหลักคำสอนของศาสนาพุทธในเรื่องการทำบุญ และการบริจาคทาน หรือ ซากาต ในบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม หลักความเชื่อทางศาสนาเป็นสิ่งที่ถือกำเนิดมาพร้อมกับการเรียนรู้ของสมาชิก เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและจุดมุ่งหมายของชีวิต ทำให้สมาชิกทุกคนยอมรับข้อบังคับในการปฏิบัติแห่งการเป็นสมาชิก ดังที่สมาชิกได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...เราช่วยเงินทำบุญให้กับเพื่อนเราที่ตายจากไป เราเองได้บุญได้กุศล คนตายก็ได้รับผลบุญที่เราทำไปให้...” (จรรยา แก้วขาว, 2546)

“...ปกติผมจะไม่เคยขาดสั๊กงาน (บริจาคเงิน) ใครมีงานอะไรก็ช่วยหมด แม้เงินจะไม่มาก แต่ก็ถือว่าเราได้ช่วยเหลือเขา...” (เจ๊ะสาและ เจ๊ะอูมา, 2546)

“..งานศพเนี่ย ถือว่าเป็นสิ่งสุดท้ายที่เราทำให้คนตายเลยนะ เป็นการร่วมไว้อาลัยครั้งสุดท้าย ไม่เหมือนงานแต่ง อาจจะแต่งอีกกี่ครั้งก็ได้ ส่วนงานศพต้องไปงานแล้วต้องร่วมเงินทำบุญด้วย ดวงวิญญาณคนตายจะได้รับส่วนบุญที่เราทำไปให้...” (มาลี โกมล, 2546)

จะเห็นได้ว่าการช่วยเหลือเงินของสมาชิกบนหลักคำสอนของศาสนา เป็นวิธีการที่ทำให้สมาชิกร่วมใจ โดยในระยะแรกของการก่อตั้งกลุ่ม มิได้มีข้อบังคับหรือเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น เกิดจากความต้องการของสมาชิกเพื่อจะสนองตอบความต้องการตามจุดประสงค์ของบุคคล โดยมีได้มองถึงการระดมทุนของกลุ่ม แต่เป็นความต้องการของสมาชิกที่มีต่อสมาชิกด้วยกัน

จากลักษณะดังกล่าวถือได้ว่า เป็นก้าวแรกของการระดมทุนเพื่อจัดสวัสดิการชุมชนในด้านต่าง ๆ ของสมาชิก แต่ความต่อเนื่องของการระดมทุนในกลุ่ม ซึ่งเป็นการพัฒนาความมั่นคง ความยั่งยืนของกลุ่มในอนาคต เป็นสิ่งสำคัญที่สร้างให้กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ ดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 27 ปี แม้ว่าในสถานการณ์หรือสภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่มีความเป็นพลวัตอยู่ต่อเนื่อง ซึ่งกลุ่มมิได้ปฏิเสธการเปลี่ยนแปลง การตอบรับสภาพเศรษฐกิจการขึ้นราคาสินค้า เครื่องอุปโภค บริโภค หรือแม้แต่สภาพรายจ่ายที่สูงที่ไม่สมดุลกับรายรับที่ต่ำของสมาชิก นำไปสู่การปรับขึ้นของค่าเงินช่วยเหลือ จากขั้นต่ำคนละ 10 บาท เป็นขั้น

ต่ำคนละ 40 บาท ซึ่งสมาชิกไม่ได้คัดค้านแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามสมาชิกยังมองถึงจำนวนเงินช่วยเหลือที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

“...ครั้งแรก 10 บาท สมัยนั้นเยอะอยู่นะ ข้าวแกงจานละ 5 บาท เตี่ยนี่จานละ 30 บาท แต่ทุกคนก็ยอมรับนะ ไม่มีใครคัดค้านหรอก พี่ยังให้ 50 บาท ทุกศพเลย ศพไหนที่สนิทกันก็ให้มากหน่อย...” (กานดา สมบัติ, 2546)

“...ให้ทุกศพไม่เคยขาด ขาดไม่ได้ เพราะเป็นเงินทำบุญ ถ้าไม่ว่างหรือติดธุระจริง ๆ ก็จะไปฝากเงินทำบุญกับเพื่อนบ้านไป หรือถ้าเราไม่ฝาก หัวหน้ากลุ่มบ้านจะชดไปก่อน แล้วเราจะใช้คืนที่หลัง ของอย่างนี้เขาไม่โกงหรอกกันหรอก เป็นเงินทำบุญ เตี่ยตายไปแล้วเป็นเปรต...” (วิเชียร แซ่โต๊ะ, 2546)

“...สมาชิกคนไหนที่ไม่จ่ายเงิน เราจะชดออกมาก่อน ไม่เคยไปทวงเงินนะ แต่เขาจะเอามาให้เอง ทุกคนจะรู้หน้าที่ พวกเราจะไม่เคยโกงกันอยู่แล้ว ผมเชื่อนะในเรื่องเวรกรรม มีเหมือนกันบางคนไม่ไปร่วมงาน เพราะไม่ว่างและขาดส่งเงินติดต่อกัน 2 ครั้ง พอครั้งที่ 3 จะเอามาให้เอง แล้วบอกว่าติดธุระจริง ๆ แต่ก็ให้เงินครบถ้วน บางครั้งผมคิดนะว่าถ้าไม่มีเงินช่วยเหลือพวกนี้ยกกลุ่มก็ก้าวไม่ได้...” (ธีระ พิณนุกิจ, 2546)

“...การที่กลุ่มอยู่มาได้ถึงทุกวันนี้ ผมคิดว่าสมาชิกทุกคนร่วม ปฏิบัติร่วมช่วยเหลือกันมากกว่า แต่ความเชื่อในหลักศาสนาก็มีส่วนนะสมาชิกช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ บางครอบครัวเป็นตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นลูก รุ่นหลาน พ่อพ่อตายลูกเข้ามาเป็นสมาชิกแทน ปฏิบัติกันมาตลอด เป็นความต่อเนื่องให้กลุ่มอยู่ได้นะ..” (อมร ชุศรี, 2546)

“...ไม่เคยคิดว่าหรอกว่ากลุ่มจะเติบโตแค่นี้ โยน อยากให้คนในชุมชนช่วยเหลือกันก็พอ และให้เรื่องหมาดหมางจบ ๆ ไป ให้เราอยู่อย่างสงบดั้งเดิม แต่จากคนเพียง 80 คน กับเงิน 10 บาท ไม่คิดว่ากลุ่มเราจะอยู่ได้ถึงเกือบ 30 ปี เท่าอายุลูกสาวคนโตเลย ตอนนี้สมาชิก 400 กับเงินช่วยเหลือ 40 บาท ทำให้กลุ่มเติบโต ลุงคิดว่าสิ่งที่เราทำอยู่ทุกวันนี้ คือยึดหลักคำสอน ความเมตตา การบริจาคการแบ่งปัน จะทำให้เราได้บุญได้กุศลนะ และกลุ่มเราไม่มีเรื่องเงินกู้

ด้วย เพราะเงินกู้ทำให้คนหวังเงินมากเกินไป เห็นเงื้อมมือหลายกลุ่ม คนที่เงื้อมมือ
สมาชิกนะ ไม่ใช่กลุ่ม...” (จวน แก้วมณีสุข, 2546)

จะเห็นได้ว่าการดำรงอยู่ของกลุ่ม จากการช่วยเหลือของกลุ่มคนจำนวนเล็ก ๆ
และเงินช่วยเหลือเพียงน้อยนิด ทำให้กลุ่มสามารถดำรงอยู่และขยายเครือข่ายไปในหมู่บ้าน
ใกล้เคียงได้ นับว่าเป็นความสำเร็จระดับหนึ่ง บนพื้นฐานหลักคำสอนและความเชื่อความศรัทธา
ของแต่ละบุคคล อาทิ การจ่ายเงินช่วยเหลือ สมาชิกจะจ่ายเงินครบถ้วนทุกคน แม้บางครั้งจะไม่
ว่างมาร่วมงาน และลืมนำเงินช่วยเหลือ ก็จะจ่ายทีหลัง เช่นเดียวกับหัวหน้ากลุ่มหมู่บ้านที่ทำ
หน้าที่เก็บเงิน จะทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์จ่ายเงินครบถ้วน แม้สมาชิกบางคนจะจ่ายเกิน 40
บาท แต่เงินทุกบาททุกสตางค์ก็จะถึงมือกรรมการฝ่ายรับเงินทุกครั้ง โดยไม่มีการโกงกินแต่อย่าง
ใด ทั้งนี้เงินช่วยเหลือเป็นเงินบุญ ซึ่งสมาชิก หัวหน้ากลุ่มบ้าน และคณะกรรมการจะมีความเชื่อ
เรื่องบาปบุญ ตามหลักคำสอนของศาสนา ซึ่งระบบการจ่ายและการเก็บเงิน จะกระทำด้วยความ
บริสุทธิ์ใจ ซื่อตรง สามารถตรวจสอบได้ จึงทำให้ในระบบการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือมีการ
ขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะอีกประการหนึ่งที่กลุ่มได้ยึดถือให้สมาชิกได้ร่วมปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
คือ กิจกรรมการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่สมาชิกและครอบครัวที่เสียชีวิต โดยมีกิจกรรมการ
สวดพระอภิธรรมทางศาสนาพุทธให้แก่สมาชิกที่เสียชีวิต และการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่
สมาชิกที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยใช้ประเพณีการกินน้ำชา หรือมาแกแด มาเป็นกิจกรรมในการ
ระดมทุนเพื่อเป็นสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิก

3.1 การสวดพระอภิธรรม

เป็นพิธีการอย่างหนึ่งการในพิธีการจัดการศพตามประเพณีของศาสนาพุทธ เมื่อสมาชิก
เสียชีวิตลง กรรมการจะไปติดต่อประสานงานกับเจ้าภาพงานศพ โดยขอเป็นเจ้าภาพในการสวด
พระอภิธรรม ในเวลากลางคืน จำนวน 1 คืน (กลุ่มจะนิมนต์พระ จำนวน 4-6 รูป เพื่อสวดหน้า
ศพ) กรรมการและหัวหน้ากลุ่มหมู่บ้านจะแจ้งหนังสือเชิญชวนแจ้งกิจกรรมกลุ่มโดยระบุว่า ใคร
เสียชีวิต เสียชีวิตด้วยโรคอะไร เสียชีวิตเมื่อไหร่ จะกำหนดการสวดพระอภิธรรมที่ไหน เมื่อไหร่
สมาชิกจะทราบข่าวกิจกรรมของกลุ่มจากหนังสือเชิญชวน

“...ส่วนใหญ่เราจะรู้ข่าวก่อนหนังสือกลุ่มอีก มีคนมาบอกที่บ้านว่าใคร
ตาย ถ้าว่างอยู่ก็ไปช่วยงานตอนนั้นเลย เป็นธุระบางเรื่องให้เจ้าภาพ เช่น
ทำอาหารเลี้ยง หากด้วยขามเลี้ยงคน กลุ่มจะเป็นคนไปติดต่อเจ้าภาพว่าจะจัดงาน
กลุ่มคืนไหน แล้วทำหนังสือแจ้งสมาชิกให้หัวหน้ากลุ่มไปแจ้ง จัดที่ไหน รอดอก
เมื่อไหร่จะบอกไว้ในหนังสือ...” (มะลิวัลย์ พลสวัสดิ์, 2546)

ภาพประกอบ 9 หนังสือเชิญชวนสมาชิกร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโลกโพธิ์

14/2549

ด้วย นายสิงห์ทอง รัตนน้อย สมาชิกเลขที่ 314 ได้จัดงานศพ คุณพ่อจ๋าย ชุนนัย (พ่อคา) อายุ 77 ปี
เจ้าภาพตั้งศพ ณ วัดมะเคือทอง อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี ณาปนกิจในวันเสาร์ที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2549

จึงขอเชิญเชิญสมาชิกกลุ่มฯ ได้ร่วมทำบุญ ในวันศุกร์ที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2549 เวลา 17.00 - 18.00 น.
ณ วัดมะเคือทอง อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี โดยพร้อมเพรียงกัน

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

รจออกเวลา 17.00 น.

สำหรับรูปแบบกิจกรรมในวันทีกลุ่มเป็นเจ้าของสวดพระอภิธรรม จะมีการวาง
พวงหรีด การเก็บเงินช่วยเหลือจากสมาชิก นอกเหนือจากกิจกรรมดังกล่าวแล้ว สมาชิกที่มา
ร่วมงานยังได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนสาระทุกข์สุขดิบ เป็นการสร้างสัมพันธ์ของสมาชิก บางคน
มาจากต่างหมู่บ้าน รู้จักแต่ชื่อแต่ไม่เคยเห็นหน้าก็ได้มาเจอกันในกลุ่ม มีการแนะนำทำความรู้จัก
จากเพื่อนสมาชิกด้วยกัน นำไปสู่การสร้างไมตรีมิตรระหว่างกันในกลุ่ม และการสร้างเครือข่าย

“...บางครั้งป่าไม้วางแต่ฝากเงินมาทุกครั้ง บางทีเจอคนหน้าใหม่ ๆ ถาม
เพื่อนว่าเขาอยู่บ้านไหน ตามไปตามมาคนกันเองทั้งนั้น...” (ยุพิน ลิมสุวรรณ,
2546)

“...เห็นเขามาร่วมงานเรา เราก็ดีใจแล้ว บางหมู่บ้านต้องเหมารถมา
เห็นน้ำใจคนในกลุ่มแล้ว มีกำลังใจขึ้นเยอะ อิสลามก็มาบางที่เอาน้ำตาลทราย
เอามะพร้าวมาให้ก่อนเข้างาน...” (อารี พุฒตาล, 2546)

“...มีหัวหน้ากลุ่มหมู่บ้าน บางคน เช่นบ้านกะโผ๊ะ บ้านมะกรูด เอา
กิจกรรมของกลุ่มไปทำในชุมชน เป็นเครือข่ายของกลุ่มเอาอีกที ดินะที่มีคนเห็น
ข้อดีของกลุ่ม...” (ชาลี ชีวะศาสน์, 2546)

3.2 ประเพณีการกินน้ำชา หรือ มาแกแด

การกินน้ำชา หรือ มาแกแด เป็นรูปแบบกิจกรรมของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ อย่างหนึ่ง ซึ่งจะจัดขึ้นเพื่อการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่สมาชิกที่นับถือศาสนาอิสลาม โดยจะจัดหลังจากที่มีพิธีฝังศพเรียบร้อยแล้วประมาณ 1 สัปดาห์ จากการสัมภาษณ์ นายสาและ ตือราแม กรรมการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ (2546) การกินน้ำชา หรือคำว่า มาแกแด เป็นภาษามลายูท้องถิ่น แปลว่า “กินน้ำชา” เป็นประเพณีที่ปฏิบัติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเพณีมาแกแด นั้น ไม่ใช่วัฒนธรรมทางศาสนาอิสลาม แต่เป็นเรื่องที่สังคมในท้องถิ่นคิดขึ้นมาเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาเงิน เนื่องในกรณีต่าง ๆ เช่น หาเงินเพื่อสร้างโรงเรียน มัสยิด เพื่อเป็นค่าเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ หรือเพื่อช่วยเหลือคนในครอบครัวที่เสียชีวิต ประสบอุบัติเหตุ ความเดือดร้อนต่าง ๆ จึงต้องขอความร่วมมือละความความช่วยเหลือจากคนในชุมชน ซึ่งกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ได้ใช้วิธีการนี้มาเป็นกิจกรรม เห็นว่าเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันอยู่แล้วในชุมชน และสำหรับการรูปแบบกิจกรรมนั้น กระทำเช่นเดียวกันกับการสวดพระอภิธรรม กล่าวคือ มีการแจ้งหนังสือเชิญชวนสมาชิก สมาชิกชายหญิงจะมาช่วยทำของว่าง และเครื่องดื่มร้อนเย็น เช่นน้ำชา กาแฟ น้ำหวาน เป็นต้น และมีการช่วยเหลือเงินเช่นเดียวกัน ต่างกันเพียงรูปแบบพิธีกรรมของแต่ละศาสนา

“...งานอิสลามเราไปร่วมงานกันเหมือนงานพุทธทุกอย่าง มีหนังสือเชิญชวนสมาชิก ช่วยเหลือเงิน ต่างกันที่รูปแบบเท่านั้น กินน้ำชา พบปะพูดคุยกับสมาชิกเสร็จก็กลับบ้าน เป็นอะไรที่ง่ายดี เจ้าภาพลงทุนต่ำด้วยนะ ไม่ต้องเสี่ยงกับข้าวไม่ยุ่งยาก...” (สุจินต์ หมึกทอง, 2546)

“...บางปีสมาชิกไปตายที่เมกกะหาก็มีนะ เขาจัดการฝังศพที่โน้นพวกเราจัดงานเลี้ยงน้ำชาให้ร่วมกับญาติ เป็นการทำบุญครั้งสุดท้ายด้วย...” (สาและ ตือราแม, 2546)

ดังนั้นการกินน้ำชของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ เป็นแนวทางนำไปสู่ภาพแห่งการระดมทุนการช่วยเหลือในชุมชน เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนเป็นสำคัญ ในสภาวะยากลำบาก ซึ่งด้วยต้นทุนที่ไม่สูงมากนัก ในการลงทุนซื้ออุปกรณ์เครื่องดื่ม และขนมหวานเลี้ยงผู้มาร่วมงาน หากเปรียบเทียบกับกับจัดเลี้ยงอาหารคาวในการพิธีสวดพระอภิธรรมของศาสนาพุทธ ทำให้ได้กำไรจากการระดมทุนที่สูงบวกกับขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยาก ซึ่งเมื่อสมาชิกรู้เวลาของการร่วมงาน ก็จะนำเงินมาช่วยเหลือและมีการพบปะพูดคุยตามเรื่องราว เมื่อคิดว่าสมควรแก่เวลาแล้ว ก็จะกลับบ้าน ลักษณะเช่นนี้ทำให้กิจกรรมของการช่วยเหลือของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ มีรูปแบบเป็นการกินน้ำชามาก

ขึ้น และขณะเดียวกันการขยายรูปแบบสวัสดิการการช่วยเหลือของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ที่มีต่อคนร่วมชุมชน หรือคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ก็เป็นกิจกรรมการกินน้ำชา ซึ่งการระดมทุนในลักษณะดังกล่าว กลุ่มมิได้ตั้งเป็นกฎข้อบังคับให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติ หากด้วยความสมัครใจที่ต้องการจะช่วยเหลือคนในชุมชน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยกัน ซึ่งเป็นวิธีการทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ในการระดมทรัพยากรในชุมชน มาเสริมสร้างประโยชน์ให้ชุมชนในการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ต่อไป

4. การจัดสวัสดิการของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์

กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ได้กำหนดรูปแบบกิจกรรมหลัก คือการเป็นเจ้าของภาพในคีนสวดพระอภิธรรมในพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ และทำบุญอุทิศส่วนกุศลตามประเพณีของศาสนาอิสลามให้แก่สมาชิก และครอบครัวที่เสียชีวิต ถือเป็นข้อกำหนดแนวทางปฏิบัติ เป็นการส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี และการเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก ในระยะแรกได้รับเงินจากสมาชิกเพียงไม่กี่ราย ต่อมาเมื่อมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น จึงได้มีการวางระบบการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิก ทำให้สามารถขยายศักยภาพในการจัดการระบบสวัสดิการได้อย่างหลากหลายและขยายวงกว้างมากขึ้น ทั้งนี้ สามารถสรุปรูปแบบของสวัสดิการชุมชนของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ได้ 2 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

4.1 สวัสดิการของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ให้แก่สมาชิก มีดังนี้

4.1.1 การทำบุญอุทิศส่วนกุศลตามประเพณี เป็นสวัสดิการที่จัดให้แก่สมาชิกมาตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว ดังนี้

4.1.1.1 ค่าจัดการศพตามประเพณี เป็นการจัดสวัสดิการในรูปแบบของการให้เงินเพื่อจัดการศพสมาชิก โดยจะเก็บเงินจากสมาชิกอย่างน้อยคนละ 40 บาทต่อหนึ่งศพ แล้วหักเงิน 10 บาทเข้ากองทุน ส่วนที่เหลือ 30 บาท จะรวบรวมให้กับญาติของผู้เสียชีวิต ในการบริจาคเงินสำหรับผู้เสียชีวิตนั้น จะบริจาคมกกว่า 40 บาทก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้เสียชีวิตที่มีต่อสมาชิก หรือขึ้นอยู่กับความสำคัญของผู้เสียชีวิตเอง เช่น เป็นผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน หรือเป็นที่เคารพรักของคนในชุมชน เป็นต้น ในการจัดสวัสดิการค่าจัดการศพแต่ละครั้ง วงเงินที่จัดให้มีความแตกต่างกัน เช่น สมาชิกที่เสียชีวิตที่เป็นข้าราชการและเป็นที่เคารพของคนในชุมชน ได้รับเงินสวัสดิการเป็นจำนวนประมาณ 25,000 บาท หรือสำหรับสมาชิกทั่วไปได้รับเงินค่าทำศพประมาณรายละ 15,000 บาท โดยหักเป็นค่าดอกไม้จันทร์รายละ 1,000 บาท และวางพวงหรีดเป็นการไว้อาลัยในนามกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ด้วย

สำหรับสมาชิกที่เสียชีวิตที่อื่น เช่น ต่างอำเภอ หรือต่างจังหวัด กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ จัดให้มีพาหนะรับ-ส่ง เพื่ออำนวยความสะดวกให้สมาชิกคนอื่น ๆ ไปร่วมพิธีอีกด้วย และในกรณีการจัดพิธีศพตามประเพณีของชาวมุสลิม จำเป็นต้องจัดพิธีฝังศพภายใน 24 ชั่วโมง ทำให้ญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถมาร่วมงานได้ กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์

ได้จัดการทำบุญตามหลักศาสนาอิสลามขึ้นอีกครั้ง เพื่อให้ญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิตเกิดความสบายใจและสมาชิกได้ร่วมกิจกรรมดังกล่าวด้วย

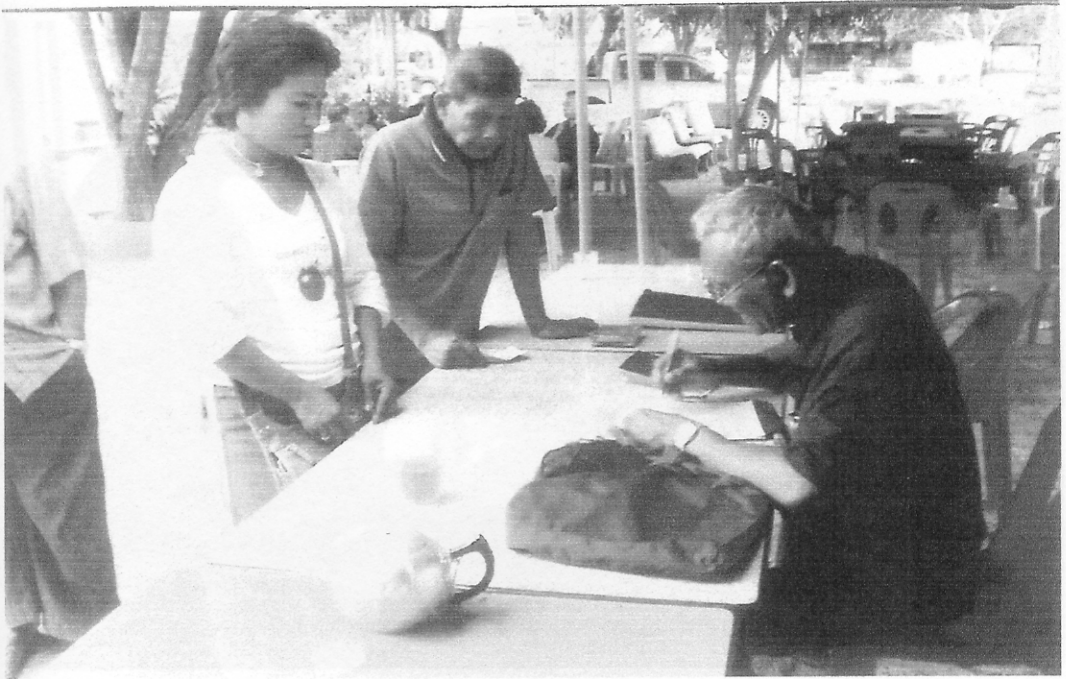
นอกจากนั้นยังมีการจัดสวัสดิการขยายผลไปสู่คนอื่นด้วย คือ ครอบครัวของสมาชิกตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ ซึ่งจะจัดสวัสดิการให้เช่นเดียวกับสมาชิกเพื่อแสดงถึงความมีน้ำใจต่อกันครอบครัวสมาชิก

ภาพประกอบ 10 พิธีงานศพสมาชิก

4.1.1.2 เงินยืมค่าจัดการศพตามประเพณี เป็นสวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเหลือสมาชิกได้อย่างทั่วถึงที่ คือ เมื่อสมาชิกเสียชีวิตลง กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จะมีเงินให้ยืมไปจัดการงานศพก่อน จำนวนเงิน 3,000 บาท เมื่อจัดงานเสร็จจึงค่อยมาคืน หรือจะหักจากเงินสวัสดิการค่าจัดการศพตามประเพณีที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จ่ายให้ โดยไม่มีดอกเบี้ย และทั้งนี้สมาชิกสามารถส่งสินค้าในการจัดพิธีศพได้ เช่น ข้าวสาร ดอกไม้สด ดอกไม้จันทร์ เครื่องดื่ม น้ำแข็ง เป็นต้น จากร้านค้าในชุมชนโคกโพธิ์ที่มีสมาชิกเป็นเจ้าของร้าน เมื่อหลังจากเสร็จพิธีศพจะต้องจ่ายเงินให้เจ้าร้าน ร้านค้าต่าง ๆ จะประสานกับเจ้าภาพศพและจะบริการส่งสินค้าต่าง ๆ ให้ โดยไม่ต้องพึ่งพิงหรือซื้อสินค้าจากภายนอกชุมชน

ภาพประกอบ 11 สมาชิกจ่ายเงินช่วยเหลือให้สมาชิกที่เสียชีวิต

4.1.2 สวัสดิการด้านค่ารักษาพยาบาล เป็นสวัสดิการพื้นฐานที่ทางกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์เน้นมากเช่นกัน เพราะถือว่า ความไม่สบายกายและไม่สบายใจของสมาชิกเป็นหนึ่งในการกิจที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ต้องเข้าไปดูแลเยียวยา ประดุจดังพี่น้องครอบครัวเดียวกัน ถึงแม้จะเป็นสวัสดิการที่จัดให้เป็นตัวเงินเพียงเล็กน้อย แต่มีคุณค่าทางจิตใจสูง เป็นสิ่งหนึ่งที่ช่วยเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยเหลือโดยการให้ค่ารักษาพยาบาลรายละไม่เกิน 2,000 บาท นอกจากนี้ ยังจัดสวัสดิการในรูปแบบของการเยี่ยมไข้ให้กับสมาชิกที่เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลในรูปของกระเช้าของขวัญ หรือช่อดอกไม้อีกด้วย เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิกที่นอนป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล และในกรณีที่สมาชิกหรือครอบครัวที่มีรายได้น้อย ซึ่งได้จำเป็นต้องเสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงินจำนวนมาก คณะกรรมการจะประชุมเพื่อลงความเห็นว่าจะต้องช่วยเหลือเพิ่มเติมหรือไม่ เช่น สมาชิกต้องรับการผ่าตัดจากอุบัติเหตุทางรถยนต์กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จะจัดกินเลี้ยงกินน้ำชา โดยเชิญชวนสมาชิกร่วมกิจกรรมเพื่อบริจาคเงินช่วยเหลือให้สมาชิกที่บาดเจ็บ รายละ 40 บาท ซึ่งกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จะจ่ายเงินช่วยเหลือให้ประมาณรายละ 16,000 บาท

ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลของสมาชิก คือ การช่วยเหลือในการแบ่งเบาภาระค่ารักษาพยาบาลและที่สำคัญมีผลทางด้านจิตใจ ทำให้สมาชิกรู้สึกว่าการได้รับการดูแล เกิดความรู้สึกมีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับข้าราชการ

ภาพประกอบ 12 การมอบกระเช้าของขวัญเยี่ยมบุตรของสมาชิกที่เจ็บป่วย

4.1.3 สวัสดิการด้านการศึกษา เป็นการต้องการที่จะช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่ยากจนในชุมชนโคกโพธิ์ ซึ่งเป็นบุตรหลานของสมาชิกและชาวบ้านทั่วไปที่ยากจน โดยไม่มีเงื่อนไขข้อจำกัด สวัสดิการการศึกษามาจากเงินสวัสดิการค่าจัดการศพตามประเพณีที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ จ่ายให้แก่สมาชิก ซึ่งหักครั้งละ 200 บาท และเงินสมทบที่หักจากเงินช่วยเหลือค่าจัดการศพรายละ 10 บาท (จาก 40 บาท) เข้ากองทุนเพื่อเป็นทุนการศึกษาช่วยเหลือเด็กที่กำลังศึกษาในระดับการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ ประถมศึกษา 500 บาท/คน/ปี มัธยมศึกษา 1,000 บาท/คน/ปี และปริญญาตรี 2,000 บาท/คน/ปี ทั้งนี้ เงินสวัสดิการด้านการศึกษาจะช่วยเหลือจำนวนเด็กนักเรียนมากน้อยนั้น ขึ้นกับเงินกองทุนที่หักจากเงินสวัสดิการค่าจัดการศพตามประเพณี ตามที่กล่าวมาข้างต้น ยกตัวอย่างเช่น พ.ศ. 2544 สมาชิกและครอบครัวสมาชิกเสียชีวิต จำนวน 52 ราย สามารถให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนได้ จำนวน 15 คน

ไม่เพียงแต่นักเรียนในโรงเรียนทั่วไปเท่านั้น โรงเรียนปอเนาะในเขตชุมชนโคกโพธิ์ เช่น ปอเนาะบ้านตลาดออก หมู่ที่ 7 ตำบลโคกโพธิ์ กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ได้มอบทุนการศึกษาให้เด็กนักเรียน รวมถึงบริจาคอุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์กีฬา และบริจาคเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงานต่าง ๆ ของปอเนาะดังกล่าวด้วย สมาชิกได้ให้เหตุผลในการช่วยเหลือสวัสดิการการศึกษาแก่โรงเรียนปอเนาะกับผู้วิจัยว่า

“...ปอเนาะบ้านดอนตั้งอยู่ในชุมชนเรา เวลาที่วัดมีงานโต๊ะครูหรือนักเรียน และชาวบ้านในเขตปอเนาะจะมาช่วยงานที่วัด เวลาปอเนาะมีงานก็ยังมีโต๊ะ แก้อื้อของกลุ่มเลย การที่กลุ่มให้ทุนการศึกษาปอเนาะ ผมว่ามันเป็นเรื่องของชุมชนนะที่ต้องช่วยกัน อย่าถือว่าธุระไม่ใช่...” (เพ็ญร ทิพย์มณี, 2546)

“...มีนะ บางคนที่ไม่เห็นด้วยกับเราเอาเงินกลุ่มไปช่วยปอเนาะ เพราะไม่มีบุตรหลานของสมาชิกไปเรียนที่นั่น แต่เราขอความเห็นที่ประชุมของสมาชิกในที่ประชุม สมาชิกส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยกับกรรมการนะ ซึ่งผลที่ออกมาเมื่อเราช่วยเหลือไปแล้วเนี่ย ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับมัสยิดแน่นแฟ้นยิ่งกว่าเก่าอีก นี่แหละคือผลพลอยได้...” (บุญมา พลเยี่ยม, 2546)

จะเห็นได้ว่า สวัสดิการด้านการศึกษาของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ นอกจากจะช่วยเหลือเด็กนักเรียน และแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง และยังช่วยสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์อีกด้วย

ภาพประกอบ 13 การมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ลำบาก

4.1.4 สวัสดิการกองทุนอุปกรณ์เครื่องใช้ เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดสวัสดิการที่แพร่หลายของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ระดับหมู่บ้าน อุปกรณ์เครื่องใช้จะเป็นข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นต้องใช้ในงานพิธี และงานประเพณีต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ในงานและอุปกรณ์เครื่องครัว ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ โต๊ะหมู่บูชา และอุปกรณ์เครื่องครัว เป็นต้น

การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการข้าวของเครื่องใช้เหล่านี้เกิดขึ้น เพราะกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ เล็งเห็นว่า ในงานประเพณีต่าง ๆ สมาชิกในชุมชนต้องมีการจัดงาน และมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อุปกรณ์ดังกล่าวทุกครัวเรือน ซึ่งที่ผ่านมาสมาชิกไปเช่าหามาจากที่อื่นในราคาที่สูงมาก หากกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ สามารถจัดให้มีอุปกรณ์เครื่องใช้ เพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิก ก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายทั้งของสมาชิกและคนอื่น ๆ ในชุมชนได้มาก ทั้งนี้กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ จะไม่คิดค่าบริการ แต่ขึ้นอยู่กับจิตศรัทธาของผู้ที่ยืมว่าจะบริจาคช่วยเหลือทะนุบำรุงอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เท่าใด ตามกำลังทรัพย์ เช่น 500 บาทหรือ 1,000 บาท ซึ่งอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ จะมีอยู่ในหมู่บ้านที่ชาวบ้านเป็นสมาชิก โดยเก็บรักษาไว้ที่วัด มีหัวหน้าสายกลุ่มหมู่บ้านเป็นผู้ดูแลและควบคุมการยืม เช่น วัดศรีมหาโพธิ์หมู่ที่ 7 ตำบลโคกโพธิ์ และวัดมะกรูด หมู่ที่ 3 ตำบลมะกรูด เป็นต้น

สวัสดิการอุปกรณ์เครื่องใช้ ไม่ได้กำหนดเฉพาะสมาชิกเท่านั้น ชาวบ้านทั่วไปและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในอำเภอโคกโพธิ์ ได้ใช้บริการอุปกรณ์เครื่องใช้ของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ในวันเพ็ญในท้องถิ่น เช่น ที่ว่าการอำเภอโคกโพธิ์มาขอยืมใช้ในวันประเพณีชักพระ เทศบาลตำบลโคกโพธิ์ยืมใช้ในวันรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ เป็นต้น

4.1.5 สวัสดิการด้านการบรรเทาสาธารณภัย อาทิเช่น บ้านของสมาชิกไฟไหม้หรือโดนพายุ ทำให้บ้านเรือนเสียหาย คณะกรรมการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จะประชุม เพื่อลงความเห็นต่อการช่วยเหลือในกรณีดังกล่าว เช่น การจัดกินเลี้ยงกินน้ำชา โดยจะเชิญชวนสมาชิกร่วมกิจกรรมกินน้ำชา เพื่อบริจาคสิ่งของ เสื้อผ้า และเงินช่วยเหลือให้สมาชิกที่ประสบเหตุการณ์รายละ 40 บาท ซึ่งกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จะจ่ายเงินช่วยเหลือให้ประมาณรายละ 16,000 บาท เพื่อเป็นค่าซ่อมแซมบ้านและจะหักค่าใช้จ่ายที่สำรองออกให้ก่อน

4.2 การจัดสวัสดิการของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์แก่คนในชุมชน

นอกเหนือจากสวัสดิการที่เป็นพื้นฐานดังที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าสมาชิกของกลุ่ม จะมีการจัดสวัสดิการรูปแบบใหม่ ๆ ภายใต้เงื่อนไขของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ และชุมชน ซึ่งมักเป็นเรื่องที่ตอบสนองต่อวิถีการดำเนินชีวิต และสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อีกด้วย เช่น สวัสดิการช่วยเหลือบุคคลยากไร้ เช่น คนต่างถิ่นมาประสบปัญหาเจ็บป่วยด้วยโรคร้าย (โรคเอดส์หรือวัณโรค) และไม่สามารถทำงานได้ กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ จะช่วยเหลือเงินยืมชีพชั่วคราวให้ 2,000 บาท และเงินช่วยเหลือค่าส่งกลับภูมิลำเนาเดิมของผู้ตกทุกข์ได้ยาก โดยจะช่วยเหลือตามเท่าที่จ่ายจริง เช่น ต้องการกลับภูมิลำเนาเดิมจังหวัดเชียงใหม่ จะจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไม่เกิน 1,200 บาท

หรือบางครั้งสมาชิกต้องช่วยกันจัดการกินน้ำชา เพื่อระดมทุนช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน โดยกลุ่มจะออกหนังสือเชิญชวนสมาชิกให้มาร่วมบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือ โดยมีกิจกรรมการกินน้ำชา สมาชิกและคนในชุมชนจะร่วมกันบริจาคเงินตามกำลังทรัพย์ ซึ่งส่วนใหญ่จะได้ประมาณ 5,000-8,000 บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้ จะมอบให้แก่ผู้ประสบปัญหาโดยมิได้หักเป็นเงินสมทบหรือเงินใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่เคยได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นผู้หญิง อายุ 35 ปี มีบุตรชาย 1 คน อายุ 6 ขวบ ไม่สามารถเปิดเผยชื่อจริงได้ ประกอบอาชีพสาวเสิร์ฟร้านอาหารโอเคะ ปัจจุบันเป็นผู้ติดเชื้อ HIV. จนไม่สามารถประกอบอาชีพได้

“...หนูเป็นคนเหนือ ก่อนที่จะมาอยู่ที่นี้ (โคกโพธิ์) หนูเคยทำสวนทำไร่ แต่เพื่อนบ้านชวนให้มาทำงานเป็นสาวเสิร์ฟที่ร้านอาหารโอเคะทางใต้ ตอนหลังรับแขกด้วย มีลูกติดท้องคนหนึ่ง เขาไม่รับผิดชอบ เลยเลี้ยงลูกคนเดียว และไม่รู้ ว่าติดโรค (เอ็ดส์) จากแขกมาด้วย โชคดีที่ลูกไม่ติด พักหลังทำงานไม่ได้ ไม่มีรายได้เข้ามาเลย เจ้าของร้านจะให้ออกกลับไปอยู่บ้าน (ภูมิลำเนาเดิม) ตอนนั้นหมดกำลังใจ คิดว่าต้องตายแน่ ๆ เงินเก็บก็ไม่มี เพื่อนในร้านก็ช่วยกันพาไปหาหมอ ลำพังจะอาศัยเพื่อน ๆ ก็ลำบาก ไหนจะภาระของตัวเองอีก ไหนจะเลี้ยงลูกตัวเอง เข้าใจเพื่อนนะ เข้าใจเจ้าของร้านด้วย พอตีเจ้าของบ้านเข้าไปบอกผู้ใหญ่บ้าน หลังจากนั้นมีคนในหมู่บ้านนี้แหละเอาเงินมา 2,000 บาท บอกให้เก็บไว้เลี้ยงลูก และรักษาตัว หนูคิดว่าเป็นเงินของราชการ ต่อมาเจ้าของบ้านเข้าบอกว่าคนในชุมชนจะจัดงานกินน้ำชา เพื่อช่วยเหลือเงินให้เรา ความรู้สึกตอนนั้นอยากจะร้องไห้ มันจุกอยู่ในคอพูดไม่ออก ตื้นตันมาก คิดว่าเราเป็นใครมาจากไหนญาติพี่น้องก็ไม่ใช่ แต่ทำไมมาช่วยเรา วันงานกินน้ำชาหนูไปนั่งเฉย ๆ ห้ามทำอะไร สงสัยเขากลัวติดโรคจากหนูมั้ง ใครไปใครมาหนูยกมือไว้อย่างเดียว มีคนมาประมาณ 100 คน พวกเขา (สมาชิก) ทำกันเองหมดทุกอย่าง มีเพื่อนหนูที่ร้านมาช่วยเสิร์ฟน้ำเครื่องดื่ม เสริ้งงานเขามอบเงินให้หนู 6,000 บาท บอกหนูว่าเป็นเงินช่วยเหลือของสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ หนูไม่รู้จะตอบแทนอย่างไร มีกำลังใจขึ้นเยอะ แล้วมีน้องคนหนึ่งติดต่อทุนของหลวงให้ลูกหนูด้วย แต่อีกหน่อยหนูคงกลับไปอยู่บ้านแล้วแหละ คิดถึงแม่...”

จะเห็นได้ว่าสวัสดิการที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จัดให้กับคนในชุมชน หรือคนต่างถิ่นที่ได้เป็นสมาชิกนั้น เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบปัญหาช่วยเหลือกันในชุมชน โดยผ่านกิจกรรมการกินน้ำชาซึ่งเป็นเครื่องมือในการระดมทุน ยังผลให้เกิดประโยชน์ที่ตามคือการขยายรูปแบบของสวัสดิการ การเพิ่มของจำนวนสมาชิก และการที่คนในชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น นำไปสู่การดำรงอยู่และการพัฒนานาของกลุ่ม และหากการ

ช่วยเหลือที่กลุ่มไม่สามารถจัดสวัสดิการช่วยเหลือได้ คณะกรรมการจะประสานหน่วยงานงานภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือสมาชิก เช่น ทุนการศึกษาที่มีจำนวนมาก กรณีไฟไหม้บ้านสมาชิก คณะกรรมการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จะประสานกับทางอำเภอ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือเรื่องค่าซ่อมแซมบ้าน ตามระเบียบของทางราชการ และสำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด เพื่อขอรับบริจาคข้าวของเครื่องใช้

สำหรับสวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ผู้วิจัยได้ถามสมาชิกว่าเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ และมีประโยชน์มากน้อยแค่ไหน ซึ่งสมาชิกได้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...เงินช่วยเหลือที่ได้มาก็สมน้ำสมเนื้อนะ แต่ลุงไม่ได้หวังหรอก ให้คนมางานเรา ลุงก็พอใจแล้ว แต่บางคนที่ยจน ๆ เขาก็ต้องการนะ...” (จวน แก้วมณีสุข, 2546)

“...กลุ่มเราดี ไม่กำหนดว่าจะช่วยเหลือใครบ้าง เดือนก่อนมีนักร้องเป็นเอดส์ตาย กลุ่มช่วยกันจัดงานศพเชิญชวนสมาชิกมาบริจาคเงิน เงินที่ได้ก็ให้ญาติพี่น้องเขาไป ถือว่าเป็นการทำบุญ...” (นงคราญ ชนะทอง, 2546)

“...เวลามีกงานไม่ต้องไปเข้าหม้องานที่ไหน ยิมของกลุ่มนี้ แหละ เวลาบ้านไหนมีงานคนคุม (หัวหน้ากลุ่มหมู่บ้านที่ดูแลอุปกรณ์เครื่องใช้) จะรู้หน้าที่เตรียมของไว้เลย ไม่ต้องเสียเงิน...” (มะลิวัลย์ พลสวัสดิ์, 2546)

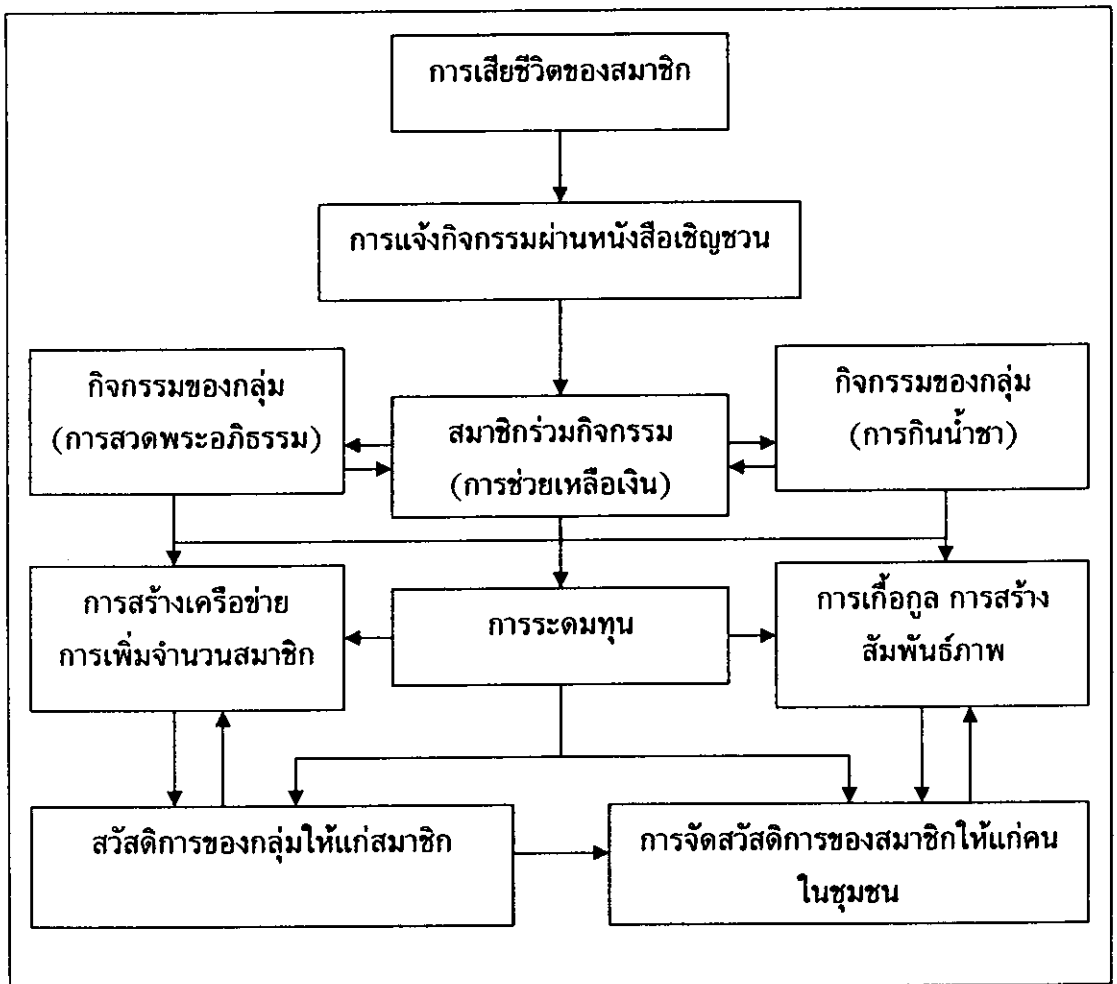
“...ประโยชน์ได้ทั้งชุมชนเลย ไม่เฉพาะแต่สมาชิก แต่มีนะคนที่ไม่เห็นด้วย เช่น คนที่ไม่ได้มาร่วมงานของชุมชนหรือของกลุ่ม แต่พอเขาเดือดร้อน เราต้องช่วยเหลือเขา มันไม่ยุติธรรม แต่ในเมื่อกรรมการลงความเห็นแล้วทุกคนก็ไม่ขัดข้องหรอกนะ...” (ผ่อง นนทิกาล, 2546)

จากการศึกษาการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ พบว่าเกิดจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนโคกโพธิ์ช่วยเหลือและสนับสนุนการเงินแก่สมาชิกในการจัดการศพตามประเพณี โดยอาศัยรูปแบบและกิจกรรมของการบริจาคเงินช่วยเหลือตามประเพณีของศาสนาพุทธ คือ การสวดพระอภิธรรม และประเพณีกินของศาสนาอิสลาม ขณะเดียวกันการจัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ได้ขยายรูปแบบตามประสบการณ์ความต้องการแก้ไขและช่วยเหลือปัญหาของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่าการจัด

สวัสดิการชุมชน มิได้ดำเนินนอกเหนือวิถีชีวิตของชาวบ้าน หรือสร้างภาระการออมเงินเพื่อเป็นเงินฝากแต่อย่าง ค่าใช้จ่ายหรือตัวเงินสวัสดิการได้มาจากจิตศรัทธา การบริจาคของสมาชิก เป็นการพึ่งพิงตนเองก่อนการพึ่งพาภาครัฐ

สวัสดิการชุมชนตามแนวคิดดังกล่าว ทำให้กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์เติบโต และไม่มีวันหมดไป และจากการศึกษาก็พบว่า มีจำนวนสมาชิกในระดับหมู่บ้านมีจำนวนมากขึ้นและขยายรูปแบบการจัดสวัสดิการตามสถานการณ์ของปัญหาในชุมชน รวมทั้งยังสามารถช่วยชุมชนในด้านสาธารณสุขประโยชน์ได้มากขึ้นด้วย เป็นไปตามหลักการของสวัสดิการชุมชน คือ เพื่อพัฒนาให้อยู่ดีกินดี ลดปัญหาช่องว่างทางสังคม ต้องการเชื่อมคนในสังคม จัดระเบียบสังคม ไม่สร้างปัญหาสังคม และเป็นการให้กำลังใจคนที่ทำความดี

ภาพประกอบ 14 การระดมทุนของสมาชิกที่นำไปสู่การจัดสวัสดิการชุมชน

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 3 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน N= 20	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	13	65.0
หญิง	7	35.0
อายุ		
31-40 ปี	4	20.0
41-50 ปี	8	40.0
51-60 ปี	8	40.0
ศาสนา		
พุทธ	18	90.0
อิสลาม	2	10.0
สถานภาพสมรส		
สมรส	19	95.0
หม้าย	1	5.0
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	9	45.0
มัธยมศึกษา	4	20.0
ปวช.	3	15.0
ปวส.	2	10.0
ปริญญาตรี	2	10.0

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.0 เป็นเพศชาย ร้อยละ 35.0 เป็นเพศหญิง และสมรสแล้วร้อยละ 95.0 เป็นหม้ายร้อยละ 5.0 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 40.0 นับถือศาสนาพุทธมากที่สุดร้อยละ 90.0 ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 10.0 โดยมีระดับการศึกษาสูงสุดสำเร็จชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 45.0

ตาราง 3 ข้อมูลทั่วไป (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน N = 20	ร้อยละ
จำนวนบุตร		
1-2 คน	8	40.0
3-4 คน	6	30.0
5 คนขึ้นไป	6	30.0
จำนวนบุตรที่กำลังศึกษาอยู่		
ไม่ได้เรียน	8	40.0
กำลังศึกษาอยู่ 1 คน	7	35.0
กำลังศึกษาอยู่ 2 คน	5	25.0
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
3 คน	3	15.0
4 คน	4	20.0
5 คนขึ้นไป	13	65.0
ภูมิลำเนา		
อำเภอโคกโพธิ์	9	45.0
อำเภออื่นในจังหวัดปัตตานี	3	15.0
จังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้	5	25.0
ภาคอื่น ๆ	3	15.0
จำนวนปีที่อาศัยในอำเภอโคกโพธิ์		
10-19 ปี	8	40.0
20-29 ปี	4	20.0
30-39 ปี	4	20.0
40 ขึ้นไป	4	20.0

จากตาราง 3 พบว่า ร้อยละ 40.0 ของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนบุตรมากที่สุด 1-2 คน บุตรที่ไม่ได้เข้าเรียนมากที่สุด ร้อยละ 40.0 ส่วนจำนวนสมาชิกในครอบครัวมีตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ร้อยละ 65.0 และร้อยละ 45.0 มีภูมิลำเนาในอำเภอโคกโพธิ์ ส่วนระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอโคกโพธิ์ 10-19 ปี มากที่สุด ร้อยละ 40.0

ตาราง 4 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	จำนวนคน N= 20	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
ค้าขาย	4	20.0
รับจ้าง	4	20.0
ธุรกิจส่วนตัว	4	20.0
รับราชการ	4	20.0
นักการเมืองท้องถิ่น	4	20.0
อาชีพรอง		
ทำสวน	20	100
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
5,000-10,000 บาท	6	30.0
10,001-15,000 บาท	3	15.0
15,001-20,000 บาท	5	25.0
20,001-30,000 บาท	3	15.0
30,001 บาทขึ้นไป	3	15.0
ความพอเพียงของรายได้ต่อรายจ่าย		
ไม่เพียงพอ	14	70.0
เพียงพอ	6	30.0
หนี้สิน		
มี	19	95.0
ไม่มี	1	5.0
เงินออม		
มี	20	100
ไม่มี	0	0.0

จากตาราง 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 20.0 ประกอบอาชีพหลัก ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง ทำธุรกิจส่วนตัว รับราชการ และนักรการเมืองท้องถิ่นในสัดส่วนเท่า ๆ กัน และทั้งหมดทำสวนเป็นอาชีพรอง มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 30.0 ดังนั้น จึงไม่เพียงพอต่อรายจ่ายถึงร้อยละ 70.0 ก่อให้เกิดหนี้สินสูงถึง ร้อยละ 95.0 แต่สมาชิกทุกคนก็มีเงินออมในรูปของที่ดินและเงินสด

ตาราง 5 ข้อมูลด้านสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลด้านสังคม	จำนวนคน N= 20	ร้อยละ
การเคยได้รับสวัสดิการต่าง ๆ จากภาครัฐ		
เงินทุนประกอบอาชีพ	2	10.0
สวัสดิการด้านการศึกษาของบุตร	2	10.0
สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล	12	60.0
ไม่เคยได้รับ	4	20.0
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ		
เป็น	20	100
ไม่เป็น	0	0.0

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.0 เคยได้รับสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล และร้อยละ 20.0 ไม่เคยได้รับ ส่วนสวัสดิการด้านการศึกษาของบุตรและเงินทุนประกอบอาชีพ มีสัดส่วนร้อยละ 10.0 เท่ากัน นอกจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์แล้ว ทุกคนยังเป็นสมาชิกกลุ่มองค์กรอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ชมรมลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มออมทรัพย์การเกษตร เป็นต้น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์

จากการที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ ได้มีการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ก็ได้เกิดบทเรียนการพัฒนาคน (สมาชิก) เพื่อนำไปสู่แนวคิดในเรื่องการพัฒนา กลุ่มและชุมชน โดยให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ผู้นำชาวบ้านได้มองเห็นว่าการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมในชุมชนนั้นไม่ใช่เรื่องยาก อยู่ที่ระบบการจัดการเรื่องคนที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่จะต้องทำให้เกิดความเชื่อมั่นขึ้นในกลุ่มสมาชิก สำหรับกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ นั้น “เงิน” ไม่ใช่สิ่งจำเป็นที่สุด แต่การพัฒนาคน “คน” มีความสำคัญกว่า เพราะเคยมีบทเรียนจากหลายที่ที่เงินเป็นตัวทำให้คนแตกแยกมากกว่าทำให้เข้มแข็ง ดังนั้น กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ จึงคิดหาวิธีการที่จะใช้เงินมาเป็น “เครื่องมือ” ในการพัฒนาคน ไม่ใช่ให้เงินมาทำลายคน ซึ่งสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าว ดังนี้

“...เมื่อก่อนฉันคิดว่า กลุ่มเราถ้ามีเงินมาก ๆ ก็ดี จะได้เอาไปทำกิจกรรมที่ช่วยให้คนในชุมชนได้ แต่พอไปเห็นกลุ่มอื่น ๆ ที่เขามีเงินเยอะ มันยุ่งไปหมด แย่งกันจะเอาเงิน ดูแต่พวกนักการเมืองท้องถิ่นบางคนก็จะเข้ามายุ่งทำงานยาก มันจะเอาแต่เงิน วุ่นวายไปหมด...” (นางอารี พุดตาล, 2546)

“...กลุ่มเราเงินไม่มากหรอก พอดี ๆ กับสมาชิก ช่วยเหลือได้ไม่มีขาดเราช่วย ๆ กันบริหารงาน บริหารเงิน อาศัยว่า สนับสนุนกัน รู้จักกัน ทำกิจกรรมร่วมกันมาตลอด ไว้ใจกัน...” (บุญมา พลเยี่ยม, 2546)

แนวคิดดังกล่าวได้ทำให้การพัฒนาชุมชนของชาวโคโคโพธิ์มีทิศทางมากยิ่งขึ้น โดยกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ ได้เรียนรู้และร่วมกันพัฒนาชุมชนโคโคโพธิ์ ตลอดจนกลุ่มสมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อฝึกคนในชุมชนต่าง ๆ ได้สร้างและสนับสนุนระบบอุดมการณ์ของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ ที่มุ่งเน้นเรื่องการพึ่งตนเองให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งรัฐและหน่วยงานภายนอก วิธีคิดนี้จึงเปรียบเสมือนการต่อสู้กับรัฐโดยอ้อม ในขณะที่รัฐยังเน้นเรื่องเศรษฐกิจทุนนิยมที่มีภาพของกระแสการพึ่งตนเองหรือเกษตรพอเพียงบังหน้า แต่ชุมชนกลับไม่สนใจแนวคิดของรัฐที่มีกระแสพึ่งตนเองที่แฝงไว้ด้วยระบบทุนนิยม (โกวิทย์ พวงงาม, 2546 : 32) ชุมชนหันมาให้ความสนใจกับชุมชนตนเอง มีการจัดทำ “แผนชุมชนพึ่งตนเอง” ที่กำหนดอนาคตของชุมชนทั้งวิถีชีวิตและวิถีการผลิต เพราะที่ผ่านมาชุมชนไม่ได้เป็นผู้คิดกำหนดวางอนาคตของชุมชนเองต้องฟังการคิดของผู้อื่นอยู่เรื่อยมา ดังที่ นายชาติ ชีวะสาธน์ (2546) ประธานคณะกรรมการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์

กล่าวไว้ว่า "...ที่ผ่านมาเราไม่ได้คิดเอง แต่ทำตาม เพราะผู้อื่นมาคิดให้ แล้วให้เราทำ ทำแล้วก็เกิดปัญหา เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่ได้เป็นผู้วางแผนเอง เราก็ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาเองได้..."

ทั้งนี้โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความคิด สามารถตัดสินใจเอง ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การอยู่ดีกินดีและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป ดังที่กล่าวมาข้างต้น จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นมาของกลุ่ม สาเหตุที่ชาวบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิก และการบริหารจัดการดังที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้วข้างต้น พบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีดังนี้

1. สวัสดิการที่สมาชิกได้รับ

การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นรูปธรรมหนึ่งของทางเลือกสู่ทางรอดของชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นโดยความคิดของชาวบ้านในชุมชนที่ต้องการเห็นคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยไม่ต้องรอการพึ่งพาภาครัฐ แต่ใช้ศักยภาพที่มีจากพื้นฐานทุนทางสังคม คือ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันเป็นรากฐานของชุมชน ซึ่งมีผลผลิตคือ การจัดสวัสดิการหรือการจัดสรรผลประโยชน์ จึงเป็นเหตุผลหลักในการพิจารณาเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์

การจัดสวัสดิการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ค่าจัดการศพตามประเพณี การให้ทุนการศึกษาบุตร/หลานของสมาชิก ค่ารักษาพยาบาล และการบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงสวัสดิการอื่น ๆ ที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ พยายามจัดให้เพียงพอที่ชีวิตคน ๆ หนึ่งสมควรจะได้รับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และพยายามเติมเต็มสวัสดิการในส่วนภาครัฐจัดให้ไม่ทั่วถึง ดังที่ นางนงคราญ ชนะทอง (2546) สมาชิกจากตำบลโคกโพธิ์ กล่าวว่า "...สวัสดิการเป็นเหตุผลแรกเลยนะ ที่เรานึกถึง พิจารณาว่าถ้าเราเป็นสมาชิกแล้วจะได้รับอะไรบ้าง ได้เราคนเดียวหรือเปล่า คนรอบข้างเราจะได้ด้วยหรือเปล่า..." และนางกานดา สมบัติ (2546) กล่าวว่า "...เรื่องเงินค่าทำศพนี่ดีมากเลย คนเราต้องเตรียมในส่วนในพร้อม จะได้ไม่เป็นปัญหากับลูกกับหลานอีกอย่างเรายังได้ช่วยเพื่อน ๆ เราที่ไปก่อนอีกด้วย เพราะอย่างนี้ถึงเข้าเป็นสมาชิก..."

สมาชิกส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องสวัสดิการ เนื่องมาจากสวัสดิการเหล่านั้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงหลักประกันความมั่นคงในชีวิต ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย อันเป็นสิทธิที่มนุษย์พึงจะได้รับ ดังนั้น การที่สมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม เพราะต้องการได้รับหลักประกันความมั่นคงในชีวิต จึงเป็นเรื่องที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก และพยายามแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดให้แก่สมาชิก

2. ต้องการการยอมรับจากคนในชุมชน

การดำเนินงานในทุก ๆ เรื่องของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเสมอ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใดก็ตาม เช่น การวางแผนงาน การปฏิบัติงาน การจัดสรรผลประโยชน์ และการประเมินผล

การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทำให้สมาชิกเกิดความตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เห็นคุณค่าของตนเอง พร้อมทั้งจะเสียสละให้ส่วนรวมเสมอ การเสียสละทำงานเพื่อกลุ่มฯ โดยไม่หวังผลตอบแทน ทำให้สมาชิกรายอื่น ๆ ให้การยอมรับ ดังที่สมาชิกให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า

“...เวลาเราไปช่วยทำกิจกรรมอะไรของกลุ่มจะสังเกตได้เลยว่า เพื่อนในกลุ่มจะให้การยอมรับเรา ยิ่งทำกิจกรรมบ่อย ๆ จะยิ่งสนิทกัน ไว้เนื้อเชื่อใจกันมากขึ้น.. ” (นางมะลิวัลย์ พลสวัสดิ์, 2546)

“...ทำงานให้กลุ่มสนุกมาก กิจกรรมเยอะ ทำผิดพลาดก็เคย แต่เราไม่เคยว่ากัน เพราะเรารู้ว่าทุกคนต่างก็เสียสละเวลาส่วนตัวมาช่วย และทุกคนก็ตั้งใจทำงาน ถ้าผิดพลาดก็ต้องช่วยกันรับข้อผิดพลาดนั้น...” (จวน แก้วมณีสุข, 2546)

3. ต้องการช่วยเหลือสังคม

กิจกรรมส่วนใหญ่ของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ เป็นกิจกรรมที่เน้นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ภายในเพื่อให้สมาชิกตระหนักถึงผลประโยชน์ของชุมชนเป็นที่ตั้งเสมอ การได้ทำประโยชน์ให้กับสังคม ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของตนเอง พร้อมทั้งจะเสียสละทรัพย์สินส่วนตัว รวมทั้งเวลา โดยไม่ต้องการผลตอบแทนใด ๆ

ดังนั้นสมาชิกส่วนใหญ่ที่พร้อมจะทำงานเพื่อส่วนรวมเสมอ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จัดขึ้น เช่น การทำความสะอาดวัดในชุมชน สมาชิกผู้หญิงจะช่วยกันทำอาหารเลี้ยงในงานพิธีจัดการศพ การบุญกุโบร์ (สุสานของชาวมุสลิม) การจัดอบรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น มีสมาชิกรวมงานเป็นจำนวนมากเกือบทุกครั้ง และบังเกิดผลสำเร็จเป็นที่พอใจ ดังที่สมาชิกได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...กลุ่มจะจัดกิจกรรมที่เน้นส่งเสริมให้สมาชิกตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก สมาชิกจะได้ทำกิจกรรมด้วยความอึดอุมใจ.. ” (นายชาลี ชีวะสาธน์, 2546)

“...พวกเราได้ทำบุญกันบ่อยนะ เพราะทำกิจกรรมกับกลุ่มมีการสนทนาธรรม เราไม่แบ่งแยกศาสนานะ เรื่องหลักคำสอนเราอดกันได้ทั้งศาสนาพุทธและอิสลาม ทำให้เราเข้าใจกันมากขึ้น...” (นายอมร ชูศรี, 2546)

4. ต้องการความมั่นคงปลอดภัย

ประชาชนส่วนมากได้รับความมั่นคงปลอดภัยจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เช่น ครอบครัว ชุมชน องค์กร หรือกลุ่มเชื้อชาติที่จะสร้างให้เกิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและค่านิยมที่ยึดถือ กลุ่มดังกล่าวยังให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในภาคปฏิบัติอีกด้วย เช่น ระบบครอบครัวขยายได้ให้การปกป้องกับสมาชิกที่อ่อนแอ สังคมชนเผ่าจำนวนมากมีหลักในการดำเนินชีวิตว่าหัวหน้าครอบครัวจะมีที่ดินเพียงพอที่จะเลี้ยงดูครอบครัวของตนได้ และจึงมีการจัดสรรที่ดินตามนั้น (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2545 : 24)

สมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ก็เช่นเดียวกัน การได้เป็นสมาชิกทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เพราะสมาชิกทุกคนมีการดูแล ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเหมือนญาติพี่น้อง เมื่อเกิดปัญหาไม่ว่าจะเป็นเหตุร้ายในชุมชนหรือชุมชนข้างเคียงก็ตาม คณะกรรมการจะมีการเรียกประชุม เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม เพื่อความสงบสุขของชุมชน ดังที่สมาชิกได้ให้ข้อมูลว่า

“...ผมตั้งใจมากนะที่ได้อยู่ที่นี้ (ชุมชนโคกโพธิ์) รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยมาก พวกเราเหมือนญาติพี่น้องกัน ใครเป็นอะไรก็ช่วยดูแล เกิดเรื่องอะไรก็เป็นเดือดเป็นร้อน ห่วงใยกันเสมอ...” (นายเจ๊ะอูมา สาละ, 2546)

“...ฉันอยู่ที่นี้มานาน พวกเราอยู่กันเหมือนญาติพี่น้อง ทะเลาะกันบ้าง แต่ไม่ใช่เรื่องใหญ่ เดียวก็ติกัน ใครมีเรื่องเดือดร้อนก็จะช่วยกันตลอด อบอุ่นใจ...” (นางยุพิน ลิ้มสุวรรณ, 2546)

5. ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ได้จัดทำแผนการปฏิบัติงานในแต่ละปี โดยบรรจุโครงการและกิจกรรมมากมายที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกและชุมชน เช่น การอบรมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ (หรือวัยทอง), การจัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานชักพระ งานเมอลิต เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนั้น เป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างสมาชิกและบุคคลทั่วไป

ทำให้กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ มีการขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดี มีขยายตัว เพิ่มจำนวนสมาชิก รวมถึงโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนมากขึ้น

กิจกรรมของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถดึงดูดให้จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ และกิจกรรมส่วนใหญ่สมาชิกเป็นผู้นำเสนอ ทำให้เกิดพลังในการคิดโครงการ/กิจกรรมที่สร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ สมาชิกได้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยว่า

“...เวลากลุ่มจัดกิจกรรมหรือว่างงานอะไร พวกเราไม่เคยปฏิเสธเลยนะ ตื่นเต้น จะได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ แล้วกิจกรรมแต่ละอย่าง น่าสนใจ สนุกทั้งนั้น คนอื่น ๆ เค้าเห็นก็อยากไปบ้าง พวกเค้าก็เลยมาสมัครเป็นสมาชิก...” (นายวิเชียร แซ่โตะ, 2546)

“...กิจกรรมของกลุ่มมีเยอะ ส่วนใหญ่สมาชิกจะช่วย ๆ กันเสนอ ใครเห็นอะไรน่าสนใจ ก็ช่วยกันเสนอ ช่วยกันบริจาคเงินและหางานเงินจากราชการ จัดแต่ละครั้งก็มีคนมาร่วมงานกันเยอะ สนุก เหมือนทำกิจกรรมกับครอบครัว...” (เพียร ทิพย์มณี, 2546)

ภาพประกอบ 15 การพบปะพูดคุยของสมาชิกที่มาร่วมงานศพ

ลักษณะการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์

จากปัจจัยต่าง ๆ ที่สมาชิกของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ ได้ร่วมแรงกายแรงใจ สละเวลาเพื่อส่วนร่วม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในลักษณะต่าง ๆ จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิก ผู้วิจัยสามารถแบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

1. การร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ

การจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ ทำให้เห็นถึงศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชนอันเป็นแนวโน้มที่ชี้ถึงความมั่นคงของชุมชนในอนาคตได้ ในการพึ่งตนเองของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์นั้น เป้าการวิเคราะห์การพึ่งตนเองบนฐานของงานพัฒนาสังคม

ในงานพัฒนาสังคม (social development) (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์, 2545 : 27) มีเป้าหมายหลัก คือ การพัฒนาคนที่ทำให้เขาสามารถพึ่งตนเองได้ (self – reliance) ทางความคิด มีอำนาจในการตัดสินใจ รู้จักเลือกและรับ และเกิดจิตสำนึกเพื่อส่วนร่วม (civic consciousness) เพื่อให้ปัจเจกบุคคล กลุ่ม ชุมชน ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้แก้ปัญหาและจิตสำนึกที่ได้รับไปพัฒนาชุมชนที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ให้ดีขึ้น

การพึ่งตนเอง (self – reliance) ของชุมชน และความสามารถดำเนินกิจการด้วยตนเอง การพึ่งตนเองได้นั้น จำเป็นต้องมีความเชื่อมั่นว่าตนยอมช่วยตนเองได้ก่อน ต้องมีกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่ม เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังที่ นายธีระ พิณฤกิจ (2546) เลขาธิการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ กล่าวว่า "...เราพยายามดึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นคน ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมด ภูมิปัญญาในท้องถิ่นเรามาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อให้ชุมชนเราอยู่ได้ด้วยตัวของเราเอง อีกอย่าง พวกเราพยายามจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกหลานของเรา เราจึงพยายามทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนาพุทธ หรืออิสลามก็ตาม เราพยายามดึงกิจกรรมตรงนี้มาเป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ในหมู่พวกเราไม่ให้เกิดความแตกต่าง ทำให้เราทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น..."

ในการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ ได้เชิญสมาชิกทุกคนเข้าร่วมประชุม เพื่อระดมสมองในการคิดหาแนวทางการจัดทำแผนชุมชน โดยการจัดทำเวทีประชาคม ร่วมกันวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ของชุมชนโคโคโพธิ์ จุดอ่อนใดที่เป็นปัญหารวมถึงจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยปัญหาต่าง ๆ แยกวิเคราะห์ตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส

เมื่อได้ข้อมูลจากการทำประชาคมแล้ว กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ได้จัดทำฐานข้อมูล และนำเสนอสมาชิกเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น เด็กและเยาวชน ทางกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ได้จัดทุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานของสมาชิกที่มีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี และมีความประพฤติดี ช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น

การสร้าง ความเชื่อมั่นของ กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ที่พบคือ มีการรวบรวมทุนทางสังคม หรือทรัพยากรกลุ่ม หรือของชุมชน ทั้งกายภาพ วัตถุ จิตใจ ภูมิปัญญา ซึ่งเป็นการมองเห็นคุณค่าของทรัพยากรภายในชุมชนเป็นหลัก ระดมทรัพยากรเหล่านั้นกระทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ รักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชน โดยมองทรัพยากรจากภายนอกชุมชนเป็นอันดับรองหรือเป็นเพียงตัวประกอบเท่านั้น

2. การร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมปฏิบัติ

การส่งเสริมการทำกิจกรรมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์เน้นเป็นพิเศษ เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ประเพณีลากพระ วันชิงเปรต หรืองานเดือนสิบ หรืองานสารทไทย วันเมอลิต วันฮารีรายอหรือวันอีด งานกินน้ำชา เป็นต้น กิจกรรมที่มีส่วนเชื่อมความสัมพันธ์เน้นความเหนียวแน่นภายในกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจวิถีชีวิตของกันและกันอย่างลึกซึ้ง อันเป็นที่ทราบกันดีว่า ศาสนาเป็นเรื่องที่ลึกซึ้ง ละเอียดย่อนเพียงใด การอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีความแตกต่างทางศาสนา จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังเช่น ชาวพุทธจำเป็นต้องเรียนรู้ว่าทำไม ชาวมุสลิมถึงไม่รับประทานเนื้อสุกร และไม่สามารถถูกตัวสุนัขและสุกรได้ และชาวมุสลิมเองก็เช่นเดียวกัน จักต้องเรียนรู้ว่า ทำไมชาวพุทธกราบไหว้พระพุทธรูป และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ อีกมากมาย การเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของกันและกันทำให้ชุมชนเกิดความ เป็นหนึ่งเดียว ทำให้การขับเคลื่อนของชุมชนเกิดความลื่นไหล มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสมาชิกได้ให้ข้อมูลว่า

“...เมื่อก่อนไม่เราไม่ค่อยสนใจนะ ว่ามุสลิมกับอิสลามคืออะไร เหมือนกันหรือเปล่า เราไม่ค่อยได้ยุ่งกับพวกเขา แต่พอกลุ่มจัดกิจกรรม แล้วเชิญมุสลิมมาร่วมงานกัน ทำให้เราเข้าใจพวกเขามากขึ้นนะ...” (นายจรูญ แก้วมงคล, 2546)

“...กิจกรรมของชาวพุทธ เราไม่สามารถเข้าไปร่วมได้ เพราะมันขัดกับหลักศาสนาอิสลาม แต่พอมาทำความเข้าใจว่า การร่วมกิจกรรมทำให้เราเข้าใจพวกเขาเข้ามากขึ้น และจะทำให้เค้าเข้าใจเรามากขึ้นด้วย เลยชวน ๆ เพื่อน ๆ ไป

ร่วมกันทำกิจกรรม ตอนแรกเราก็คุยกันก่อนว่า อะไรที่ศาสนาเราห้าม ทำไม่ได้ ทำได้แค่ไหน อะไรที่ศาสนาพุทธทำไม่ได้ อะไรทำนองนี้ คุยกันไปคุยกันมาก็ เข้าใจกัน จัดงานร่วมกันได้ พวกเราเลยอยู่ด้วยกันได้แบบสนุก ๆ มีความสุขดี..." (นายสาและ ตีอราแม, 2546)

"...ดิฉัน ที่มีกิจกรรมระหว่างสองศาสนา เพราะเราจะเข้าใจกันมากขึ้น ยิ่งในภาวะการณ์รุนแรงแบบนี้ มันยากจะทำความเข้าใจว่ามันเป็นเพราะอะไร ถ้าเราไม่เข้าใจ ไม่เชื่อมั่นในตัวพวกเค้า (มุสลิม) ชุมชนเราคงแตกแยกกันแล้ว หาความสุขไม่ได้ พอนึกถึงนะ ชนลูก ไม่อยากให้มีอะไรแบบนั้นเกิดขึ้นกับชุมชนของเรา พวกเราเลยคุยกัน บางทีคงต้องจัดกิจกรรมให้มากกว่านี้ ..." (นาง ประจิม ขาวสังข์, 2546)

ในการจัดกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม คณะกรรมการจะให้ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคน โดยจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นแนวทางในการจัดกิจกรรม และมีการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม ได้แก่ หน้าที่ในการจัดสถานที่ การประสานงานภาครัฐ ภาค ประชาชน การประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดหางบประมาณสนับสนุน เป็นต้น

ภาพประกอบ 16 การร่วมทำขนมเพื่อเลี้ยงต้อนรับสมาชิกที่มาร่วมงานศพ

ภาพประกอบ 17 การเตรียมเครื่องต้มเพื่อเลี้ยงต้อนรับสมาชิกที่มาร่วมงาน

3. การร่วมได้รับผลประโยชน์

สวัสดิการที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ได้จัดขึ้นนั้น เป็นผลประโยชน์ที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด ช่วงแรกของการจัดตั้งกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ได้เชิญสมาชิกทุกคนประชุม เพื่อระดมความคิด หาแนวทางในการระดมการช่วยเหลือและจัดสวัสดิการที่เหมาะสม ซึ่งในขณะนั้นสมาชิกเห็นชอบในแนวทางการจัดสวัสดิการในด้านค่าจัดการศพตามประเพณี โดยเก็บเงินจากสมาชิกอย่างน้อยคนละ 40 บาทต่อหนึ่งศพ แล้วหัก 10 บาทเข้ากองทุน ส่วนที่เหลือจะรวบรวมให้แก่ญาติผู้เสียชีวิต แต่ในปัจจุบัน สมาชิกหลายคนไม่เห็นด้วยกับการจัดสวัสดิการค่าจัดการศพเพียงอย่างเดียว เนื่องจากจำนวนสมาชิกมีเพิ่มมากขึ้น ทำให้งบประมาณรายได้มีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ควรปฏิบัติเพียงแค่มหาชิกเท่านั้น ควรขยายกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมพื้นที่ในชุมชนโคกโพธิ์ด้วย เพื่อเป็นการกระจายผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกรวมถึงชุมชนโคกโพธิ์อีกด้วย คณะกรรมการจึงได้เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนวทางในการจัดสวัสดิการรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อพิจารณา เมื่อผ่านมติที่ประชุม จึงได้นำเสนอแก่ที่ประชุมใหญ่ หากมีข้อคัดค้านจากสมาชิกคนอื่น ๆ คณะกรรมการจำเป็นต้องระดมความคิดจากเพื่อนสมาชิกเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทุกคน ดังเช่นสมาชิกกล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...การจัดสวัสดิการของกลุ่ม นอกจากสมาชิกแล้ว เรายังคำนึงถึงประโยชน์ที่จะตกถึงชุมชน และสังคมของเราอีกด้วย และทุกครั้งเราไม่เคยลืมขอความคิดเห็นของสมาชิกเสมอ...” (นายธีระ พินิจกิจ, 2546)

“...ฉันดีใจนะกับการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตามจะต้องมีการจัดประชุมตามความคิดเห็นของสมาชิกเสมอ โดยเฉพาะเรื่องของการจัดสรรประโยชน์ต่าง ๆ...” (นางมาลี โกมล, 2546)

“...เมื่อก่อนมีแค่เงินค่าทำศพแต่ช่วงหลังมีการปรึกษาหารือกัน พวกเราคิดเหมือน ๆ กัน ว่าควรทำอะไรเพื่อชุมชนและคนอื่น ๆ ในชุมชนด้วย จะได้เป็นประโยชน์กับคนอื่น ๆ บ้าง...” (เพียร ทิพย์มณี, 2546)

4. การร่วมกันประเมินผล

หลังจากกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ได้จัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง โดยได้กำหนดกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการประเมินผลการปฏิบัติงาน ได้กำหนดแผนการประเมินผลการปฏิบัติงานทุก 6 เดือน (ปีละ 2 ครั้ง) โดยได้จัดประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดทำ การประเมินผลการรายงานการดำเนินงานของกลุ่ม และนำเสนอแก่สมาชิกในที่ประชุมใหญ่ เพื่อร่วมกันพิจารณา และวิเคราะห์ถึงผลที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของงบประมาณและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม คณะกรรมการได้เปิดโอกาสให้สมาชิกได้พิจารณาการใช้จ่ายงบประมาณอย่างละเอียด และรับฟังคำวิจารณ์อย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการ และสร้างเชื่อมั่นแก่สมาชิก ซึ่งสมาชิกกลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลว่า

“...การปฏิบัติงานของกลุ่มเราได้มีการวางแผนงานรายปี มีการประเมินผลทุก ๆ 6 เดือน แต่เราก็คุยปรึกษากันตลอด เพื่อให้รู้ว่างานที่เราทำนั้น มีผลน่าพอใจหรือเปล่า มีอะไรที่ต้องปรับปรุงแก้ไขบ้าง ทั้งคณะกรรมการและสมาชิกก็ช่วย ๆ กันตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส เป็นธรรมที่สุด...” (ชาลี ชีวะสาธน์, 2546)

“...เวลาประชุมเราจะสรุปผลการดำเนินให้สมาชิกฟัง ส่วนใหญ่สมาชิกจะไม่มีข้อโต้แย้งใด เห็นด้วยกับกิจกรรมที่กลุ่มจัด บางคนอยากให้เพิ่มกิจกรรม และสวัสดิการในการออมเงินบ้าง เราก็ให้คนอื่นแสดงความคิดเห็นว่าเขาเสนออะไรดี

หรือไม่ดี แต่การออมเงินเนี่ยหลายคนไม่เห็นด้วยนะ เพราะคิดว่าสถานภาพของสมาชิกตอนนี้ยังไม่พร้อม และคิดว่ากิจกรรมและสวัสดิการที่เราจัดให้ดีอยู่แล้ว ไม่เป็นภาระมาก จ่ายแล้วจบ..." (สาและ ดือราเม, 2546)

จากลักษณะการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ลักษณะ พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่าง ทำให้เกิดการเรียนรู้จริง และสามารถสรุปและเข้าใจได้ด้วยตนเอง และร่วมกันถ่ายทอดให้กับผู้อื่นหรือชุมชนได้ ซึ่งถือได้ว่าสมาชิก "ทำเองเป็น คิดเองเป็น แก้ปัญหาเองเป็น" (อนุชาติ พวงสำลี, 2543 : 19) นั่นคือ เกิดปัญญา หากบุคคล ชุมชน สามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ในระดับหนึ่งก็แสดงว่า บุคคล ชุมชน นั้นพึ่งตนเองได้แล้ว แต่การพึ่งตนเอง ไม่ได้หมายความว่าไม่รับการช่วยเหลือจากผู้อื่น แต่สามารถรับการช่วยเหลือจากผู้อื่น ซึ่งในงานพัฒนาสังคมจะมองว่า การได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น เราจะต้องมีอิสระทางความคิด เราต้องสามารถคิด ตัดสินใจเองได้ว่าสิ่งไหนที่เราสามารถทำเองได้และสิ่งไหนที่เราจะขอความช่วยเหลือ การช่วยเหลือกันนี้มีลักษณะการพึ่งพิงอิงกัน ต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มิใช่ช่วยกันเหมือนอย่างในระบบอุปถัมภ์ ดังนั้นหัวใจหลักของการพัฒนากลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ให้พึ่งตนเองและเข้มแข็งได้ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ทำให้มีศักยภาพในการจัดการปัญหาตามกำลังความสามารถในการจัดการ เช่น การจัดการศพตามประเพณี ที่มีความพยายามดึงชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือตามแต่กำลังกายและกำลังทรัพย์ (แต่ไม่ต่ำกว่า คนละ 40 บาท) โดยไม่จำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

ประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชนของสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์

การพัฒนากลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืน จนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางนั้นมีใช้ว่าจะเกิดจากการที่ผู้นำกลุ่ม ทำงานแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ย่อมต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ความเชื่อมั่นของสมาชิกด้วย การที่สมาชิกมีสำนึกร่วมของความเป็นกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิถีและพลังในการขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยจุดมุ่งหมายร่วมกันของสมาชิก

จากการศึกษาประโยชน์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ผู้วิจัยสามารถผลประโยชน์ได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. ผลผลิต

เป็นผลประโยชน์ที่เป็นผลสำเร็จจากการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ระดับบุคคล เป็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับสมาชิกรายบุคคล โดยที่สามารถเห็นได้ชัดเจน คือ สมาชิกได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นเมื่อมีความเดือดร้อนจำเป็นในรูปแบบเงินการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เช่น การเจ็บป่วย หรือเสียชีวิต จากการที่สมาชิกได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ย่อมส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและพฤติกรรมของสมาชิก รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิถีคิดของสมาชิกให้มีส่วนในการช่วยเหลือสังคมและชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นผลสำเร็จที่น่าพึงพอใจ และสามารถเป็นพลังในการพัฒนาสังคมต่อไปในอนาคต

1.2 ระดับกลุ่ม เมื่อสมาชิกได้รับการช่วยเหลือด้านสวัสดิการในเบื้องต้น ชาวบ้านอื่น ๆ ในชุมชนเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ และเห็นว่าสามารถช่วยเหลือสมาชิกได้จริงและตรงต่อความต้องการ ทำให้คนที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น ทำให้กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ มีการขยายตัว มีเครือข่ายเพิ่มขึ้น ส่งผลให้พลังในการขับเคลื่อนมีเพิ่มตามไปด้วย พลังอำนาจของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ จะทำให้สมาชิกเกิดความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรม และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของกลุ่มอีกด้วย

1.3 ระดับชุมชน จากการที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ได้จัดสวัสดิการให้กับสมาชิก และยังริเริ่มการจัดสวัสดิการสู่ชุมชนและสังคม ในด้านการพัฒนาชุมชนและสาธารณประโยชน์ เช่น การจัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานวันชิงเปรต และงานวันเมาลิด การมอบทุนการศึกษาให้แก่แก่นักเรียนที่ยากจนในชุมชน เป็นต้น เป็นการช่วยเหลือเพื่อส่วนรวมซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก ลดภาระงบประมาณของภาครัฐ เป็นการพิสูจน์ว่า กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จะนำพาชุมชนให้มีแนวโน้มที่จะก้าวไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต

2. ผลลัพธ์

ผลประโยชน์อีกประการคือผลลัพธ์ของสำนักร่วมของสมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ที่นำไปสู่การพึ่งตนเองที่สำคัญและเห็นได้ชัด ซึ่งนับเป็นตัวบ่งชี้ถึง อัตลักษณ์การพึ่งตนเองของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ที่สำคัญ 6 ประการดังนี้

2.1 ความเป็นเครือญาติ สมาชิกมีความสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติกันสูง แม้ว่าจะนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน และมีคนนอกเข้าไปอยู่บ้างในฐานะ เชย สะไก หรือเข้ามาอยู่อาศัยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มฯ แต่ก็มีคุณสมบัติกลมกลืน ทำให้การพัฒนาของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ดำเนินไปในทิศทางที่ต้องการ ดังที่ นางประจิม ชาวสังข์ (2546) สมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ กล่าวว่า "...ส่วนใหญ่ สมาชิกเราเป็นญาติ ๆ กันทั้งนั้นแหละ บ้านนั้นลูกบ้านนี้ เขยบ้านโน้น บางทีนะ บ้านนี้พุทธ เป็นญาติกับบ้านโน้นที่เป็นมุสลิมก็ยังมีเลย..."

2.2 วิสัยทัศน์ของผู้นำกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ มีวิสัยทัศน์ที่มองไปสู่ความยั่งยืนของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ในอนาคต โดยเริ่มมองจากการพึ่งตนเองภายในกลุ่ม เป็นหลัก เมื่อกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ มีความเข้มแข็งก็ค่อย ๆ ขยายวิสัยทัศน์ออกไปสู่กลุ่ม อื่น ๆ พร้อมทั้งพัฒนากลุ่มของตนเองไปพร้อมกัน ซึ่งผู้นำจะเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ ได้ใช้เวลาในการพิสูจน์ตนเองต่อสมาชิกมาอย่างยาวนานพอสมควร ดังที่ นายสาและ ดือราแม (2546) สมาชิกกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ กล่าวว่า "...เป็นความโชคดีของกลุ่มเรานะ ที่มีผู้นำกลุ่มที่ดี คุณซาลีเป็นคนที่เข้าใจพื้นฐานความเป็นมนุษย์ พยายามจะเชื่อมพวกเราให้มีความเข้าใจกัน พยายามดึงทุกคนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ผู้นำรักสมาชิกสมาชิกรักผู้นำก็อยู่กันอย่างมีความสุขได้..."

2.3 องค์กรแห่งการเรียนรู้ กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์เป็นกลุ่ม ที่มีการเรียนรู้อยู่เสมอ เห็นได้จากการจัดกิจกรรมมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การเรียนรู้ของสมาชิกจึงเป็นการเรียนรู้ เพื่อนำมาปรับใช้ในชุมชนเป็นอันดับแรก ไม่ใช่การเรียนรู้ เพื่อที่จะออกไปสู่นอกชุมชน

2.4 สำนักแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นสำนักร่วมของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ ในการที่จะพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดของชุมชนโดยรวม โดยไม่ได้คิดถึงเรื่องที่จะอยู่รอดเพียงปัจเจก เห็นได้ชัดจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ค่อย ๆ ขยายออกสู่ชุมชน รวมถึงชุมชนข้างเคียงที่พัฒนาไปสู่การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายในที่สุด ดังที่ นายซาลี ซิวะฮานัน (2546) ประธานคณะกรรมการกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ กล่าวว่า "...ในการจัดการกับปัญหา ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาของเด็ก ผู้หญิง คนแก่ วัยรุ่น จะเป็นปัญหาครอบครัวใคร ๆ ก็ตาม เราต้องช่วยกันหาทางออก ทั้งกันไม่ได้ เพราะเรารู้ว่ากลุ่มและชุมชนเป็นเหมือน ครอบครัวของเรา เราต้องดูแลกัน ลูกหลานเราทั้งนั้น ถ้าเกิดติดยาเสพติดหนึ่งคน เดียวมันก็พาดพิงกันหมดทั้งชุมชน พยายามให้สมาชิกคิดถึงชุมชนเป็นหลัก อย่าคิดเพียงว่า ธุระไม่ใช่..."

2.5 การประนีประนอมประสานประโยชน์เพื่อชุมชน แม้ว่ากลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ จะมีวิถีปฏิบัติที่ขัดแย้งกับกระแสของสังคมอยู่บ้างดังที่กล่าวมาแล้วบ้างก็ตาม แต่หากสิ่งใดที่กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ มองว่าเป็นโอกาส และเป็นผลประโยชน์ของกลุ่ม และชุมชนโดยรวม กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคโคโพธิ์ก็พร้อมที่จะประสาน ประนีประนอมกับหน่วยงานข้างนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อประโยชน์ของชุมชน

2.6 การพึ่งตนเอง นำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็ง การอยู่ในสังคมมิใช่การอยู่แบบปัจเจก แต่เป็นการอยู่ร่วมกัน มีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไทยมาตั้งแต่อดีต แต่ในขณะที่เดียวกันการพึ่งพาช่วยเหลือก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง เพราะการพึ่งพาตนเองมิใช่การไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก แต่การพึ่งพาตนเองของชุมชนนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเสริมศักยภาพและพลังของชุมชนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายอุดมการณ์สูงสุดของชุมชน นั่นคือ "อุดมการณ์แห่งการพึ่งตนเอง"

กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ เป็นองค์กรชาวบ้านองค์กรหนึ่งที่มีวิถีชีวิต
วิถีการผลิตที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ชัดในการที่จะดำรงอยู่โดยอาศัย
ศักยภาพของตนเองทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล และความคิด และมีการเชื่อมโยงประสานจนก่อ
เกิดเครือข่ายระดับหมู่บ้านต่าง ๆ ที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งและพลังอำนาจในการต่อรอง
ต่อสู้กับกระแสที่เข้ามารุกรานความเป็นกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ ซึ่งสามารถพิสูจน์
ตัวตนที่เด่นชัดภายใต้แนวคิดยอดนิยมของ “ชุมชนเข้มแข็ง” และ”ชุมชนพึ่งตนเอง” ในปัจจุบัน